

DOELSTELLINGENMONITOR PASSEND ONDERWIJS

EERSTE METING

seo • economisch onderzoek **Oberon**
onderzoek | advies

AUTEURS

DJOERD DE GRAAF EN IRIS VAN EIJKERN (SEO)
PAULINE VAN ECK EN SANNE WEIJERS (OBERON)
GUUSKE LEDOUX (LEDOUX ONDERWIJSONDERZOEK)

IN OPDRACHT VAN

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

AMSTERDAM, FEBRUARI 2023

Managementsamenvatting

Om de uitvoerbaarheid van passend onderwijs in de school te verbeteren heeft het ministerie van OCW de 'Verbeteraanpak passend onderwijs 2021-2027' opgesteld. Zeven aangescherpte doelstellingen voor passend onderwijs vormen de basis van deze aanpak. De doelstellingenmonitor passend onderwijs brengt tot en met 2026 de voortgang op deze doelstellingen in kaart.

Voor u ligt de rapportage met de uitkomsten van de eerste meting die in het voorjaar van 2022 plaatsvond. Het betreft resultaten in het regulier en speciaal basisonderwijs en het regulier voortgezet onderwijs. Bevindingen zijn gebaseerd op ervaringen van leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs, gemeenten (beleidsmedewerkers onderwijs/zorg, leerplichtambtenaren), schoolbestuurders, schoolleiders, leraren/mentoren, intern begeleiders/ondersteuningscoördinatoren, personeel met een rol in het bieden van onderwijsondersteuning (bijvoorbeeld begeleiders of consultants passend onderwijs) in dienst van het samenwerkingsverband en ouders van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte. De respons in het speciaal en voortgezet speciaal onderwijs was onvoldoende om met voldoende zekerheid uitspraken te kunnen doen. Hetzelfde geldt voor de respons van bepaalde respondentgroepen (leerlingen, thuiszitters en ouders van thuiszitters). We presenteren in deze samenvatting de belangrijkste bevindingen per doelstelling.

Doelstelling 1: De ondersteuningsbehoefte is leidend

Scholen zorgen er doorgaans voor dat de geboden ondersteuning aansluit bij de behoeften van de leerling. Hiertoe stemmen zij af met ouders en leerling. Ouders zijn over het algemeen tevreden over de geboden ondersteuning en over de afstemming op de behoeften van hun kind.

Doelstelling 2: De leerling wordt gehoord

Inbreng van leerlingen op het gebied van ondersteuning is nog niet vanzelfsprekend. Ook de route naar onafhankelijk advies is nog onvoldoende duidelijk. De meeste scholen zorgen wel voor een vaste contactpersoon voor de leerling als het gaat om ondersteuning.

Doelstelling 3: De leraar wordt ondersteund en toegerust

Leraren voelen zich in redelijke mate ondersteund bij het omgaan met leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Dit neemt niet weg dat ze het lesgeven aan deze leerlingen als belastend ervaren. Duidelijkheid voor leraren over beleid en afspraken rondom passend onderwijs vraagt om verbetering, evenals het betrekken van leraren in besluitvorming over beleid voor passend onderwijs.

Doelstelling 4: De ouder is gelijkwaardig partner

Informatie over het aanbod van ondersteuning, jeugdhulp en zorg is volgens ouders redelijk goed vindbaar, al is verbetering mogelijk. De meeste leraren en ouders zijn van mening dat inspraak en inbreng van ouders serieus worden genomen.

Doelstelling 5: Er is een dekkend netwerk van voorzieningen in elke regio

Volgens veel scholen is nog versterking van het netwerk van ondersteuningsvoorzieningen binnen het samenwerkingsverband nodig. Het aanbod is inzichtelijk, maar de vindbaarheid van informatie over zorg en jeugdhulp kan beter. Ook is er nog onvoldoende aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp.

Doelstelling 6: Er is transparantie en verantwoording over ondersteuningsmiddelen

Afspraken binnen het samenwerkingsverband over de verdeling van middelen voor passend onderwijs, over de beoogde doelen bij inzet van de middelen en over de wijze van verantwoorden zijn overwegend duidelijk voor de verschillende betrokkenen. In ruim de helft van de samenwerkingsverbanden is er onafhankelijk toezicht op de besteding van de middelen geregeld.

Doelstelling 7: Er is een acceptabele administratieve belasting

Leidinggevenden van samenwerkingsverbanden vinden overwegend dat hun procedures eenvoudig en efficiënt zijn ingericht. Intern begeleiders vinden hun taken wat betreft leerlingenzorg erg nuttig, niet erg complex, maar wel tijdrovend. Leraren ervaren de registratie en uitvoering van procedures als belastend.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	i
1 Inleiding	1
Leeswijzer	2
2 De ondersteuningsbehoefte is leidend	4
3 De leerling wordt gehoord	8
4 De leraar wordt ondersteund en toegerust	11
5 De ouder is gelijkwaardig partner	22
5.1 Aanvullende informatie	25
6 Er is een dekkend netwerk in elke regio	26
6.1 Aanvullende informatie	33
7 Er is transparantie en verantwoording over ondersteuningsmiddelen	34
8 Er is acceptabele administratieve belasting	38
Bijlage A Verantwoording	41

1 Inleiding

Het ministerie van OCW heeft samen met het onderwijsveld de 'Verbeteraanpak passend onderwijs 2021-2027' opgesteld. Het doel ervan is de uitvoering van passend onderwijs in en om de scholen te verbeteren. Welke ontwikkelingen zijn er als het gaat om de zeven doelstellingen van deze aanpak? De doelstellingenmonitor brengt de voortgang tot en met 2026 in beeld.

Toen de Wet passend onderwijs na een lang voortraject in de zomer van 2014 werd ingevoerd, waren de verwachtingen hooggespannen. Inmiddels is bekend dat deze niet allemaal of niet geheel zijn uitgekomen. De invoering en uitwerking van passend onderwijs zijn jarenlang uitgebreid gevolgd en geëvalueerd. Het eindrapport van het door NRO gefinancierde wetenschappelijke onderzoeksprogramma 'Evaluatie passend onderwijs' laat zien dat de organisatie van extra ondersteuning wel is verbeterd, maar dat positieve gevolgen voor ouders en leraren uitblijven of niet goed merkbaar zijn.¹ Effecten op het niveau van de leerling zijn bovendien niet goed meetbaar.

Om de uitvoering in en om de school te verbeteren, heeft het ministerie van OCW de 'Verbeteraanpak passend onderwijs 2021-2027' opgesteld.² Daarnaast vindt versterking van de randvoorwaarden plaats via bestaande aanpakken, zoals die van het lerarentekort en werkdruk in het onderwijs. Tevens wordt de weg naar inclusiever onderwijs verder vrijgemaakt.

De basis van de verbeteraanpak wordt gevormd door zeven uitgangspunten die de visie op passend onderwijs verscherpen. Deze uitgangspunten, omgezet naar doelstellingen, zijn samen met relevante veldpartijen uit het onderwijs en gemeenten opgesteld, omdat de evaluatie passend onderwijs aantoont dat een passende onderwijsplek niet door het onderwijs alleen gerealiseerd kan worden. De doelstellingen passen in de koers naar inclusiever onderwijs: steeds meer kinderen naar dezelfde school, dichtbij huis.

De zeven doelstellingen zijn als volgt geformuleerd:

1. De ondersteuningsbehoefte is leidend;
2. De leerling wordt gehoord;
3. De leraar wordt ondersteund en toegerust;
4. De ouder is gelijkwaardig partner;
5. Er is een dekkend netwerk van voorzieningen in elke regio;
6. Er is transparantie en verantwoording over ondersteuningsmiddelen;
7. Er is een acceptabele administratieve belasting.

De doelstellingenmonitor is bedoeld om na te gaan hoe het er in het veld voorstaat voor wat betreft vooruitgang op de zojuist genoemde doelstellingen. Dit rapport bevat de resultaten van de eerste meting. Het feit dat het een monitoronderzoek is, betekent dat ernaar gestreefd wordt om periodiek (door middel van herhaalde metingen) een representatief beeld te geven van de ontwikkelingen met betrekking tot de doelstellingen. Herhaalde metingen

¹ Ledoux, G. & Waslander, S., m.m.v. Eimers, T. (2020) Evaluatie passend onderwijs. Eindrapport mei 2020. Amsterdam: Kohnstamm Instituut/Tilburg: TIAS School for Business and Society, Tilburg University/Nijmegen: KBA Nijmegen.

² Beleidsnota Evaluatie en verbeteraanpak passend onderwijs. November 2020. Ministerie van OCW. Kamerbrief 'Verbeteraanpak passend onderwijs en route naar inclusiever onderwijs', 4 november 2020.

maken regelmatige evaluatie met het onderwijsveld mogelijk, evenals het tijdig bijstellen van beleid en uitvoering als dat nodig is. Een beperking van de monitor is echter dat het niet mogelijk is om verklaringen te geven voor gevonden resultaten. De doelstellingenmonitor maakt daarom deel uit van een breder monitoring- en evaluatieprogramma rond passend onderwijs, dat ook ruimte biedt voor andere typen onderzoek.

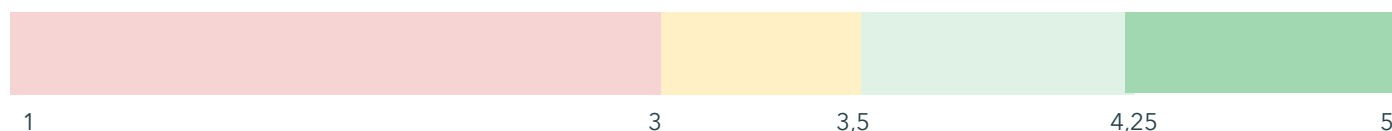
Om de inhoud van de doelstellingenmonitor goed af te stemmen met het veld is bij de ontwikkeling ervan input gevraagd aan de leden van het Impulsoverleg.³ Voor een zo compleet en representatief mogelijk beeld van de stand van zaken per doelstelling hebben we verschillende betrokkenen bij passend onderwijs - leidinggevenden van samenwerkingsverbanden, ondersteuners die zij in dienst hebben, schoolbesturen, professionals in de school, ouders, leerlingen, thuiszittende leerlingen en leerplicht- en beleidsambtenaren bij gemeenten - gevraagd om een vragenlijst rond de voor hen relevante doelstellingen in te vullen. Zij hebben immers elk een eigen perspectief van waaruit zij passend onderwijs beleven. Bij het uitzetten van de vragenlijsten is ernaar gestreefd het veld zo min mogelijk te belasten. Voor meer informatie over de totstandkoming en afname van de monitor verwijzen we naar de verantwoording die is opgenomen als bijlage bij deze hoofdrapportage.

Leeswijzer

De opbouw van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 tot en met 8 geven achtereenvolgens de stand van zaken weer van de zeven doelstellingen van de verbeteraanpak passend onderwijs. Het monitoren van de doelstellingen is gedaan aan de hand van een set indicatoren die de doelstelling dekken. De hoofdstukken beschrijven eerst de set van indicatoren, daarna worden de uitkomsten in tabellen gepresenteerd, gevolgd door een beschrijving van de uitkomsten en de verschillen tussen onderwijstypen en groepen respondenten.

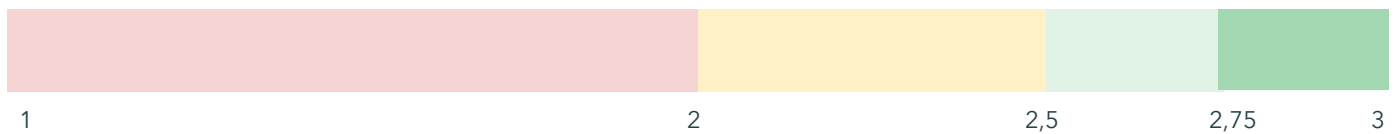
De tabellen in de hoofdstukken kunnen als volgt worden gelezen. De tabellen geven per indicator een schaalscore weer. Deze scores zijn gemiddeldes van de onderliggende deelvragen (items) van de schaal. Bijna alle items zijn uitgevraagd op een 5-puntsschaal, waarbij de uitkomsten met kleuren worden weergegeven (zie Figuur 1). Als een score in de onderste helft ligt van de scorereange ligt, oftewel maximaal 3 in Figuur 1, heeft die de kleur rood gekregen, een score die daar maximaal een halve punt boven ligt (3-3,5 in Figuur 1) heeft de kleur geel. De hogere scores zijn in het groen weergegeven, lichtgroen voor de eerste helft van deze hogere scores (3,5-4,25 in Figuur 1) en donkergroen voor de allerhoogste scores (4,25-5 in Figuur 1). In sommige gevallen zijn de items uitgevraagd op een 3-puntsschaal. Als dit het geval is, staat er achter de betreffende indicator dat het om een 3-puntsschaal gaat (zie Figuur 2 voor de kleuren). De schaalscores in de tabellen met een * zijn schalen waarvan de score met een 95 procent betrouwbaarheidsinterval ook tussen 0,25 en 0,5 kleiner of groter kunnen zijn. De onzekerheid is daarmee wat groter dan bij andere schaalscores, mede omdat respondenten bij schaalscores met een * wat meer verdeeld zijn.

Figuur 1.1 Kleuren 5-puntsschaal

³ De vertegenwoordigende organisaties in het Impulsoverleg zijn: Ingrado, AOB, CNV, LBBO/FVO, NVS-NVL, Onderwijsconsulenten, Ouders & Onderwijs, Balans, Ieder(in), Netwerk LPO, Sectorraad SWV VO, LAKS, PO-Raad, VO-raad, Steunpunt Passend Onderwijs, AVS, Sectorraad GO, VNG, Inspectie van het Onderwijs, ministerie van VWS Directie Jeugd, JongPIT, VIVIS/Siméa, Sectorraad Praktijkonderwijs, Defence for Children, LBVSO.

Figuur 1.2 Kleuren 3-puntsschaal

In Bijlage A van deze hoofdrapportage is de verantwoording van het onderzoek opgenomen. Daarnaast is er een apart tabellenboek bij deze hoofdrapportage dat geraadpleegd kan worden om meer achtergrondinformatie over de resultaten te verkrijgen. In de tabellen in Bijlage B van het tabellenboek zijn per doelstelling en onderwijstype de schalen met alle onderliggende items getoond. Uit deze tabellen kunnen de uitkomsten per onderliggend item van een schaal en de gemiddelde schaalscore worden afgelezen. Ze maken ook duidelijk met welke items een indicator is gemeten. De uitkomsten van aanvullende vragen die gesteld zijn, staan in Bijlage C van het tabellenboek. Hierbij gaat het om feitelijke vragen voor verschillende respondentgroepen (zoals verschillende achtergrondvragen) en aanvullende vragen die gesteld zijn aan leerplichtambtenaren.

2 De ondersteuningsbehoefte is leidend

Scholen zorgen er doorgaans voor dat de geboden ondersteuning aansluit bij de behoeften van de leerling. Hiertoe stemmen zij af met ouders en leerling. Ouders zijn over het algemeen tevreden over de geboden ondersteuning en over de afstemming op de behoeften van hun kind.

Om deze doelstelling te monitoren zijn de volgende drie indicatoren opgesteld:

Indicator 1: Overleg over ondersteuning

Dit betekent dat scholen ondersteuning afstemmen met ouders en leerlingen. Intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren vragen aan ouders en leerlingen wat zij belangrijk vinden in de ondersteuning, en koppelen aan hen terug wat zij met deze inbreng hebben gedaan. Ook gaan scholen na of de geboden ondersteuning werkt en, indien dat onvoldoende het geval is, passen zij de ondersteuning aan.

Indicator 2: Ondersteuning naar behoefte

Dit houdt in dat de ondersteuningsbehoefte van de leerling bepalend is voor de ondersteuningsvorm. Ondersteuningsmiddelen worden flexibel ingezet en het lukt scholen om onderwijskundige ondersteuning en ondersteuning vanuit zorg/hulp goed te combineren. Scholen bieden passende ondersteuning aan leerlingen die dat nodig hebben, en ouders en leerlingen zijn tevreden over de geboden ondersteuning.

Indicator 3: Overdracht bij overgang naar andere school

In situaties waarin een leerling met een ondersteuningsbehoefte van school wisselt (bijvoorbeeld van regulier naar speciaal), of de overstap maakt van basis- naar voortgezet onderwijs, zorgt de school voor goede communicatie met de leerling, ouders en ontvangende school. Scholen informeren de ontvangende school over wat de leerling nodig heeft en wat er aan ondersteuning is geboden. De ontvangende school voert een persoonlijk gesprek met ouders en leerling. Ouders en leerlingen zijn tevreden over hoe de schoolwisseling of overstap is verlopen.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van intern begeleiders in basisonderwijs (bao) en speciaal basisonderwijs (sbo), ondersteuningscoördinatoren in voortgezet onderwijs (vo) en van ouders van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.⁴

⁴ Er hebben te weinig leerlingen aan het onderzoek deelgenomen om met voldoende zekerheid hun ervaringen op deze aspecten weer te kunnen geven.

Tabel 2.1 Doelstelling 1: De ondersteuningsbehoefte is leidend (bao)

(Sub)indicatoren	Ib'ers	Ouders
Indicator 1: Overleg over ondersteuning		
School overlegt ondersteuning met ouders	4,3	3,6
School overlegt ondersteuning met kind	3,7	
Indicator 2: Ondersteuning naar behoefte		
School biedt ondersteuning op maat/naar behoefte	3,9	3,7
Tevredenheid ondersteuning		3,8
Indicator 3: Overdracht bij overgang naar andere school		
Overdracht ondersteuning gegevens bij schoolwisseling	4,9	

Bron: Vragenlijst ib'ers en ouders

Tabel 2.2 Doelstelling 1: De ondersteuningsbehoefte is leidend (vo)

(Sub)indicatoren	Oco's	Ouders
Indicator 1: Overleg over ondersteuning		
School overlegt ondersteuning met ouders	4,5	3,8*
School overlegt ondersteuning met kind	4,5	
Indicator 2: Ondersteuning naar behoefte		
School biedt ondersteuning op maat/naar behoefte	3,9	3,9
Tevredenheid ondersteuning		4,0
Indicator 3: Overdracht bij overgang naar andere school		
Overdracht ondersteuning gegevens bij schoolwisseling	4,5	
Overdracht ondersteuning gegevens bij overgang po-vo		3,5*
Tevredenheid overdracht bij overgang po-vo		4,0

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst oco's en ouders

Tabel 2.3 Doelstelling 1: De ondersteuningsbehoefte is leidend (sbo)

(Sub)indicatoren	Ib'ers	Ouders
Indicator 1: Overleg over ondersteuning		
School overlegt ondersteuning met ouders	4,4	4,1
School overlegt ondersteuning met kind	3,7*	
Indicator 2: Ondersteuning naar behoefte		
School biedt ondersteuning op maat/naar behoefte	4,2	3,9
Tevredenheid ondersteuning		4,1
Indicator 3: Overdracht bij overgang naar andere school		
Overdracht ondersteuning gegevens bij schoolwisseling	4,8	3,8
Tevredenheid overdracht bij schoolwisseling		3,9

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst ib'ers en ouders

Meestal overleg over ondersteuning

De uitkomsten laten zien dat scholen doorgaans overleggen met ouders over wat ouders belangrijk vinden in de ondersteuning van hun kind. Ook bespreken ze bij de start van de ondersteuning hoe de hulp/begeleiding eruit ziet. Ouders ervaren dit over het algemeen ook zo, maar scholen zouden volgens ouders van kinderen met een ondersteuningsbehoefte in het bao en vo wél vaker samen met hen na kunnen gaan of de hulp nog voldoende is of dat er iets veranderd moet worden. Vooral in het vo voeren scholen soortgelijke gesprekken ook met leerlingen, op dit punt is nog ruimte voor verbetering in het bao en sbo (zie Bijlage B, Tabel B.1, B.2 en B.3).

Meestal ondersteuning naar behoefte

De resultaten laten ook zien dat het op de meeste scholen lukt om passende ondersteuning te bieden. Ondersteuningsmiddelen worden flexibel ingezet. Het type ondersteuning dat een leerling nodig heeft is daarbij over het algemeen leidend, hoewel uit de onderliggende items blijkt dat dit aspect volgens ondersteuningscoördinatoren in het vo nog iets beter kan (zie Bijlage B, Tabel B.2). Ook het combineren van onderwijskundige ondersteuning en ondersteuning vanuit zorg/hulp kan in het vo en sbo nog iets beter, volgens ondersteuningscoördinatoren en intern begeleiders (Bijlage B, Tabel B.2 en B.3).

Over het algemeen vinden ouders dat de school passende ondersteuning biedt aan hun kind, hoewel sommige ouders in elk schooltype (bao, vo, sbo) nog wat meer ondersteuning wensen. Ook valt op dat de gemiddelde scores op onderliggende items bij subindicator 'school biedt ondersteuning op maat' in het bao wat lager zijn dan in het vo en sbo (Bijlage B, Tabel B.1, B.2 en B.3).

Ouders zijn gemiddeld genomen tevreden over de geboden ondersteuning, al zijn er bij inzoomen op onderliggende items met name in het bao ook ouders die vinden dat het signaleren van een ondersteuningsbehoefte en het inschatten wat voor extra's nodig is nog iets beter kan (Bijlage B, Tabel B.1).

Uit aanvullende vragen aan leerplichtambtenaren - waarvan de uitkomsten niet in bovenstaande tabellen zijn opgenomen maar die te vinden zijn in Bijlage C - blijkt dat ruim de helft van mening is dat leerlingen ondersteuning op maat krijgen, passend bij de ondersteuningsbehoefte. Ongeveer een derde van deze respondentgroep geeft aan dat dit enigszins het geval is en een klein deel weet het niet.

Verbetering mogelijk rond overdracht bij overgang naar andere school

In situaties waarin een leerling wisselt van school of overstapt van basis- naar voortgezet onderwijs is er volgens intern begeleiders in het bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in het vo nagenoeg altijd overleg met ouders over overdracht van het dossier. Ook is er met de ontvangende scholen overleg over de ondersteuning die de leerling kreeg en nodig heeft (Bijlage B, Tabel B.1, B.2, en B.3). Een groot deel van de ouders die met een overgang te maken hebben gehad, bevestigt dit en is tevreden met de overdracht bij de overstap van basis- naar voortgezet onderwijs en de overdracht in geval van wisseling naar een school voor speciaal basisonderwijs.⁵ Er zijn echter verbetermogelijkheden volgens ouders als het gaat om communicatie tussen scholen (in de overgang po-vo), en informatie vanuit het basisonderwijs richting de ontvangende school over hulp die al is gegeven en/of het meegeven van advies over hoe om te gaan met het kind. Ook is er niet altijd een persoonlijk gesprek tussen beide scholen om informatie over het kind door te nemen (Bijlage B, Tabel B.2 en B.3).

⁵ Er waren te weinig ouders in het regulier basis- en voortgezet onderwijs die met een schoolwisseling te maken hebben gehad om met voldoende zekerheid hun ervaringen op deze aspecten weer te kunnen geven.

3 De leerling wordt gehoord

Inbreng van leerlingen op het gebied van ondersteuning is nog niet vanzelfsprekend. Ook de route naar onafhankelijk advies is nog onvoldoende duidelijk. De meeste scholen zorgen wel voor een vaste contactpersoon voor de leerling als het gaat om ondersteuning.

Om deze doelstelling te monitoren zijn de volgende drie indicatoren opgesteld:

Indicator 1: Leerling wordt gehoord/heeft inbreng

Als er overleg over leerlingen is waar het samenwerkingsverband zelf bij betrokken is (bijvoorbeeld een zorgtafel) en bij beslissingen over toelating tot speciaal (basis)onderwijs, zorgt het samenwerkingsverband ervoor dat de leerling gehoord wordt. Ook vraagt het samenwerkingsverband naar wensen van de leerling bij geschillen of bemiddeling inzake passend aanbod/plaatsing. Scholen geven leerlingen die ondersteuning nodig hebben inspraak in de vormgeving daarvan. Ook koppelen scholen terug aan leerlingen wat zij gedaan hebben met de inbreng. Ouders merken dat er op school met hun kind besproken wordt waarom het hulp krijgt en wat voor hulp het krijgt. Als de hulp niet goed werkt, bespreekt de leraar of mentor dat met hun kind.

Indicator 2: Vast aanspreekpunt voor leerling

Leerlingen en ouders weten bij wie ze op school terechtkunnen met vragen of problemen over ondersteuning. Leerlingen hebben een vaste contactpersoon binnen de school die er onder andere voor zorgt dat alle leraren waar de leerling mee te maken heeft, geïnformeerd zijn over belangrijke zaken rond de begeleiding. Bij een eventuele wisseling van contactpersoon zorgt de school voor een goede overdracht en borging van de ondersteuning.

Indicator 3: Route naar onafhankelijk advies duidelijk

Het samenwerkingsverband heeft een informatiepunt waar leerlingen onafhankelijk van de scholen met vragen of voor hulp/advies terechtkunnen. De indicator houdt ook in dat leerlingen hiervan op de hoogte zijn doordat scholen en samenwerkingsverbanden hen wijzen op de mogelijkheid onafhankelijke informatie in te winnen. Ook voor scholen en ouders is duidelijk waar zij kinderen die informatie en advies nodig hebben naar kunnen verwijzen.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden, schoolleiders en ouders van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.⁶

⁶ Er hebben te weinig leerlingen aan het onderzoek deelgenomen om met voldoende zekerheid hun ervaringen op deze aspecten weer te kunnen geven.

Tabel 3.1 Doelstelling 2: De leerling wordt gehoord (bao)

(Sub)indicatoren	Swv's	School-leiders	Ouders
Indicator 1: Leerling wordt gehoord/heeft inbreng	2,7*	3,0	3,6
Indicator 2: Vast aanspreekpunt voor leerling		4,2	4,2
Indicator 3: Route naar onafhankelijk advies duidelijk	1,7*	2,5*	3,0*

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, schoolleiders en ouders

Tabel 3.2 Doelstelling 2: De leerling wordt gehoord (vo)

(Sub)indicatoren	Swv's	School-leiders	Ouders
Indicator 1: Leerling wordt gehoord/heeft inbreng	3,6*	3,2	4,1
Indicator 2: Vast aanspreekpunt voor leerling		4,5	4,5
Indicator 3: Route naar onafhankelijk advies duidelijk	2,5*	3,0*	3,6*

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, schoolleiders en ouders

Tabel 3.3 Doelstelling 2: De leerling wordt gehoord (sbo)

(Sub)indicatoren	Schoolleiders	Ouders
Indicator 1: Leerling wordt gehoord/heeft inbreng	2,9*	3,9
Indicator 2: Vast aanspreekpunt voor leerling	4,1*	4,3
Indicator 3: Route naar onafhankelijk advies duidelijk	2,3*	3,5

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst schoolleiders en ouders

Inbreng en horen van leerlingen is nog niet vanzelfsprekend

Leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po geven aan dat inbreng van leerlingen op het gebied van ondersteuning nog niet vanzelfsprekend is. Uit Bijlage B, Tabel B.4 blijkt bij inzoomen op onderliggende items dat dit zowel geldt voor overleg waar het samenwerkingsverband zelf bij betrokken is (bijvoorbeeld zorgtafels), als bij geschillen of bemiddeling over passende plaatsing. Ook het horen van leerlingen bij toelating tot speciaal (basis)onderwijs is niet gangbaar. In Bijlage B, Tabel B.5 is te zien dat leidinggevenden van samenwerkingsverbanden vo ook aangeven dat het horen van leerlingen niet vanzelfsprekend is, bij zowel het overleg over leerlingen waar het samenwerkingsverband zelf bij betrokken is als bij toelating tot gespecialiseerd onderwijs. Bij geschillen of bemiddeling over passende plaatsingen of aanbod, of bij casussen waar doorzettingmacht aan de orde is, vragen zij doorgaans wel naar de wensen van de leerling.

Schoolleiders in het bao, vo en sbo geven aan dat zaken rond inbreng van leerlingen bij vormgeving van ondersteuning en het terugkoppelen wat daarmee is gedaan op veel scholen niet geregeld zijn (Bijlage B, Tabel B.4, B.5 en B.6).

De gemiddelde schaalscores van ouders met betrekking tot de indicator 'de leerling wordt gehoord/heeft inbreng' zijn redelijk hoog, met name in vo en sbo. In de praktijk zijn ouders hierover dus wel redelijk tevreden. In de onderliggende items in Tabel B.4, B.5 en B.6 in Bijlage B is te zien dat vooral ouders in vo en sbo (Tabel B.5 en B.6) vinden dat er op school mogelijkheden voor leerlingen zijn om hun mening te geven over hulp en dat er goed geluisterd wordt naar de mening van hun kind als het om zijn/haar ondersteuning gaat. Ook vinden zij dat er op school goed besproken is met hun kind wat voor hulp het krijgt, en waarom het hulp krijgt. In het bao is nog wel ruimte voor verbetering, bijvoorbeeld in situaties waarin de hulp niet goed werkt, dat zou beter met leerlingen besproken kunnen worden. Ook wordt op school niet altijd aan het kind verteld wat er gedaan is met zijn of haar inbreng (zie Bijlage B, Tabel B.4).

Uit aanvullende vragen die gesteld zijn aan leerplichtambtenaren (uitkomsten zijn niet opgenomen in bovenstaande tabellen, zie hiervoor Bijlage C) blijkt dat bijna de helft van hen van mening is dat leerlingen door het samenwerkingsverband gehoord worden bij het zoeken naar een passend aanbod (een vijfde vindt dat dit enigszins het geval is, een vijfde kan hier niet over oordelen en een klein deel geeft aan dat dit niet of nauwelijks het geval is).

Vast aanspreekpunt voor leerling binnen school is goed geregeld

De meeste scholen in bao, vo en sbo zorgen voor een vast aanspreekpunt voor de leerling. De meeste ouders zijn hiervan op de hoogte en weten zelf ook bij wie ze op school moeten zijn als er iets speelt rond de hulp aan hun kind. Bij wisseling van contactpersoon, bijvoorbeeld bij overgang naar een andere groep, bouw of afdeling, zorgen de scholen voor een goede overdracht en borging van de ondersteuning (Bijlage B, Tabel B.4, B.5 en B.6).

Route naar onafhankelijk advies nog onduidelijk

De meeste samenwerkingsverbanden po en vo hebben de route naar onafhankelijk advies naar eigen zeggen nog niet helemaal geregeld. Uit de gemiddelde scores op onderliggende items blijkt dat zij nog geen onafhankelijk ouder- en jeugdinformatiepunt hebben, niet actief bekend hebben gemaakt dat leerlingen zich voor vragen of advies kunnen wenden tot het samenwerkingsverband, en denken dat leerlingen hen niet weten te vinden als ze informatie of onafhankelijk advies nodig hebben (Bijlage B, Tabel B.4 en B.5).

Ook schoolleiders van scholen in bao, vo en sbo denken dat de route naar onafhankelijk advies nog onvoldoende duidelijk is. Zij geven net als de samenwerkingsverbanden aan dat er vaak nog geen informatiepunt is en ze wijzen leerlingen (mogelijk daarom) niet op de mogelijkheid van onafhankelijk advies. Ook is het voor de meeste schoolleiders niet duidelijk naar wie een leerling verwezen kan worden bij het samenwerkingsverband als de leerling behoefte heeft aan onafhankelijke informatie (Bijlage B, Tabel B.4, B.5 en B.6).

Ook voor ouders is de route naar onafhankelijk advies nog onvoldoende duidelijk. Uit onderliggende items (Bijlage B, Tabel B.4, B.5 en B.6) blijkt dat ouders in het bao, vo en sbo aangeven dat de school waar hun kind op zit niet aan hen heeft uitgelegd waar hun kind onafhankelijk advies kan krijgen. Ook is er volgens hen (vooral volgens ouders in bao, Tabel B.4) vaak nog geen onafhankelijk informatiepunt bij het samenwerkingsverband waar kinderen zelf met vragen terecht kunnen. Ten slotte is vaak onduidelijk waar ouders (ook vooral in bao, Tabel B.4) hun kind naartoe kunnen verwijzen als het vragen heeft of advies wil over zijn/haar hulp.

4 De leraar wordt ondersteund en toegerust

Leraren voelen zich in redelijke mate ondersteund bij het omgaan met leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Dit neemt niet weg dat ze het lesgeven aan deze leerlingen als belastend ervaren. Duidelijkheid voor leraren over beleid en afspraken rondom passend onderwijs vraagt om verbetering, evenals het betrekken van leraren in besluitvorming over beleid voor passend onderwijs.

Om deze doelstelling te monitoren zijn de volgende zeven indicatoren opgesteld:

Indicator 1: Ondersteuningsvormen

Er is vanuit het samenwerkingsverband en vanuit het schoolbestuur goede en voldoende ondersteuning voor scholen beschikbaar, waaronder diagnostische ondersteuning, ondersteuning voor leraren bij het onderwijs aan leerlingen met ondersteuningsbehoeften, en bovenschoolse voorzieningen. Ook zijn er in voldoende mate programma's of methodieken beschikbaar voor preventie en aanpak van problemen van leerlingen, zoals gedragsproblemen, dyslexie en faalangst. Tot slot beschikken intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren over voldoende tijd en deskundigheid om leraren te adviseren en ondersteunen.

Indicator 2: Deskundigheid leraren

Deze indicator houdt in dat leraren over voldoende vaardigheden beschikken om les te geven aan leerlingen met ondersteuningsbehoeften (bijv. in het signaleren van ondersteuningsbehoeften, omgaan met ouders, planmatig werken). Ook valt hieronder dat leraren bereid zijn om zich hierin verder te professionaliseren. Professionalisering wordt systematisch aangepakt en sluit aan bij het schoolondersteuningsprofiel en het integraal personeelsbeleid.

Indicator 3: Leraar voelt zich ondersteund

Dit betekent dat leraren zich ondersteund voelen door de intern begeleider of ondersteuningscoördinator bij het omgaan met leerlingen met ondersteuningsbehoeften en door het team wat betreft de inhoud van het onderwijs. Leraren ervaren het lesgeven aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften als weinig belastend.

Indicator 4: Attitude

Dit betekent dat het team een positieve houding heeft tegenover passend onderwijs. Het gaat er dan bijvoorbeeld om dat er sprake is van een gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften en dat er gestreefd wordt naar zo min mogelijk verwijzingen naar het speciaal onderwijs. Daarnaast zijn leraren bereid om met elkaar te bespreken wat ze moeilijk vinden in het lesgeven aan leerlingen met ondersteuningsbehoeften en vragen ze collega's om hulp en advies. Verder hebben leraren vertrouwen in hun vermogen om passend onderwijs te bieden.

Indicator 5: Betrokkenheid leraren

Onderdeel van de toerusting en ondersteuning van leraren is ook dat leraren zeggenschap ervaren over de ondersteuning aan leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Hiervoor is kennis van het beleid wat betreft passend onderwijs nodig en moeten leraren ruimte krijgen om op schoolniveau mee te beslissen over het beleid.

Indicator 6: Afspraken en duidelijkheid

Deze indicator houdt in dat leraren de afspraken over basisondersteuning die in het samenwerkingsverband zijn gemaakt kennen, ze weten wat er van hen verwacht wordt wat betreft het bieden van basisondersteuning, voor hen duidelijk is wat tot de basisondersteuning en wat tot extra ondersteuning behoort, ze weten hoe ze externe hulp kunnen inschakelen en dat afspraken, criteria en procedures regelmatig onder hun aandacht worden gebracht.

Indicator 7: Cultuur/structuur schoolniveau

De schoolleider stimuleert een professionele cultuur als het gaat om passend onderwijs en passend onderwijs wordt ervaren als een teamverantwoordelijkheid.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van ondersteuners in dienst van het samenwerkingsverband en van schoolleiders, intern begeleiders/ondersteuningscoördinatoren en leraren/(groeps)mentoren in het (speciaal) basisonderwijs en voortgezet onderwijs.

Tabel 4.1 Doelstelling 3: De leraar wordt ondersteund en toegerust (bao)

(Sub)indicatoren	Ondersteuners	Schoolleiders	Ib'ers	Leraren
Indicator 1: Ondersteuningsvormen				
Tevredenheid over aanbod & faciliteiten vanuit swv		3,4		
Tevredenheid over aanbod & faciliteiten vanuit bestuur		3,7		
Hoeveelheid programma's/methodieken op school			3,4	
Tijd voor begeleiding leraren door ib'er			3,2	
Deskundigheid bij ib'er voor begeleiding leraren			3,8	
Indicator 2: Deskundigheid leraren				
Oordeel leerbereidheid leraren	3,5			
Oordeel vaardigheid leraren	3,4			
Systematisch beleid professionalisering		4,0		
Tevredenheid professionalisering		3,5		
Pedagogische/didactische vaardigheden leraren (3-puntsschaal)			2,6	
Professionaliseringsbereidheid passend onderwijs leraren (3-puntsschaal)			2,5	
Vaardigheid leraren in omgang met ouders (3-puntsschaal)			2,8	
Indicator 3: Voelt leraar zich ondersteund?				
Oordeel ondersteuning door ib'er wat betreft leerlingen				3,9
Oordeel ondersteuning in team wat betreft inhoud/lesgeven				3,7
Gevoel van belasting ⁷				2,9
Indicator 4: Attitude				
Houding tegenover passend onderwijs			4,1	
Oordeel leerbereidheid leraren algemeen (3-puntsschaal)			2,7	
Vertrouwen in eigen kunnen passend onderwijs				3,5
Indicator 5: Betrokkenheid leraren				
Leraren beslissen mee over beleid passend onderwijs		3,3		3,1
Kennis van beleid passend onderwijs in school/bestuur/swv				3,1
Indicator 6: Afspraken en duidelijkheid				
Beleid/afspraken duidelijk voor leraren	3,1		3,4	3,1
Indicator 7: Cultuur/structuur schoolniveau				
Schoolleiding stimulerend				3,8
Teamverantwoordelijkheid				3,7

Bron: Vragenlijst ondersteuners, schoolleiders, ib'ers en leraren

⁷ Een lage score betekent erg belastend, een hoge score betekent weinig belastend.

Tabel 4.2 Doelstelling 3: De leraar wordt ondersteund en toegerust (vo)

(Sub)indicatoren	Ondersteuners	Schoolleiders	Oco's	Mentoren
Indicator 1: Ondersteuningsvormen				
Tevredenheid over aanbod & faciliteiten vanuit swv		3,3		
Tevredenheid over aanbod & faciliteiten vanuit bestuur		3,3		
Hoeveelheid programma's/methodieken op school			3,3	
Tijd voor begeleiding leraren door oco			2,8*	
Deskundigheid bij oco voor begeleiding leraren			3,8	
Indicator 2: Deskundigheid leraren				
Oordeel leerbereidheid leraren	3,7			
Oordeel vaardigheid leraren	3,5			
Systematisch beleid professionalisering		3,8		
Tevredenheid professionalisering		3,4		
Pedagogische/didactische vaardigheden leraren (-3-puntsschaal)			2,2	
Professionaliseringsbereidheid passend onderwijs leraren (3-puntsschaal)			2,2	
Vaardigheid leraren in omgang met ouders (3-puntsschaal)			2,6	
Indicator 3: Voelt leraar zich ondersteund?				
Oordeel ondersteuning door oco wat betreft leerlingen				3,5
Gevoel van belasting ⁸				2,8
Indicator 4: Attitude				
Houding tegenover passend onderwijs			3,9	
Oordeel leerbereidheid leraren algemeen (3-puntsschaal)			2,4	
Vertrouwen in eigen kunnen passend onderwijs				3,4
Indicator 5: Betrokkenheid leraren				
Leraren beslissen mee over beleid passend onderwijs		3,0		2,4
Kennis van beleid passend onderwijs in school/bestuur/swv				2,9
Indicator 6: Afspraken en duidelijkheid				
Beleid/afspraken duidelijk voor leraren	3,1		3,0	2,9
Indicator 7: Cultuur/structuur schoolniveau				
Schoolleiding stimulerend				3,2
Teamverantwoordelijkheid				3,3

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst ondersteuners, schoolleiders, oco's en mentoren

⁸ Een lage score betekent erg belastend, een hoge score betekent weinig belastend.

Tabel 4.3 Doelstelling 3: De leraar wordt ondersteund en toegerust (sbo)

(Sub)indicatoren	School-leiders	Ib'ers	Groeps-mentoren
Indicator 1: Ondersteuningsvormen			
Tevredenheid over aanbod & faciliteiten vanuit swv	3,0*		
Tevredenheid over aanbod & faciliteiten vanuit bestuur	3,6*		
Hoeveelheid programma's/methodieken op school		3,4	
Tijd voor begeleiding leraren door ib'er		3,0*	
Deskundigheid bij ib'er voor begeleiding leraren		4,0*	
Indicator 2: Deskundigheid leraren			
Systematisch beleid professionalisering	4,0		
Tevredenheid professionalisering	3,7		
Pedagogische/didactische vaardigheden leraren (3-puntsschaal)		2,7	
Professionaliseringsbereidheid passend onderwijs leraren (3-puntsschaal)		2,6	
Vaardigheid leraren in omgang met ouders (3-puntsschaal)		2,7	
Indicator 3: Voelt leraar zich ondersteund?			
Oordeel ondersteuning door ib'er wat betreft leerlingen			3,7
Oordeel ondersteuning in team wat betreft inhoud/lesgeven			3,5
Indicator 4: Attitude			
Houding tegenover passend onderwijs		4,2	
Oordeel leerbereidheid leraren algemeen (3-puntsschaal)		2,7	
Vertrouwen in eigen kunnen passend onderwijs			3,5
Indicator 5: Betrokkenheid leraren			
Leraren beslissen mee over beleid passend onderwijs	3,2		2,9
Kennis van beleid passend onderwijs in school/bestuur/swv			2,9
Indicator 7: Cultuur/structuur schoolniveau			
Schoolleiding stimulerend			3,6
Teamverantwoordelijkheid			3,7

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst schoolleiders, ib'ers en groepsmentoren

Beschikbare ondersteuning nog niet altijd voldoende beschikbaar

Uit bovenstaande tabellen blijkt dat schoolleiders, intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren in bao, vo en sbo niet heel positief oordelen over het aanbod en de faciliteiten vanuit het samenwerkingsverband, de beschikbaarheid van programma's en methodieken op school en de tijd die intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren hebben voor de begeleiding van leraren. Nadere analyse van onderliggende items (zie Bijlage B, Tabel B.7, B.8 en B.9) laat zien dat in het bao en sbo vooral faalangstraining en methodieken die zich richten op dyscalculie in beperkte mate beschikbaar zijn. Ook in het vo zijn methodieken die zich richten op dyscalculie het minst beschikbaar. Over de beschikbare ondersteuning vanuit het schoolbestuur zijn schoolleiders in het bao en sbo overwegend positief. Schoolleiders in het vo zijn matig positief over aanbod vanuit de

schoolbesturen. Dit komt vooral door een van de onderliggende items, een derde van de schoolleiders vindt dat er onvoldoende bovenschoolse voorzieningen beschikbaar zijn. Intern begeleiders (bao en sbo) en ondersteuningscoördinatoren (vo) voelen zichzelf voldoende deskundig om leraren te ondersteunen bij het omgaan met leerlingen met ondersteuningsbehoeften.

Nog ruimte voor bevordering van deskundigheid leraren

Intern begeleiders in bao en sbo zijn redelijk positief over de vaardigheden van leraren en hun bereidheid om zich te professionaliseren. Ondersteuners vanuit de samenwerkingsverbanden denken wel dat nog verbetering mogelijk is als het gaat om vaardigheden van leraren (met name in het bao), bijvoorbeeld in de omgang met ouders, het signaleren van ondersteuningsbehoeften en het planmatig werken. Op het gebied van 'leerbereidheid' is nog ontwikkeling van het zelfkritisch vermogen mogelijk (Bijlage B, Tabel B.7 en B.8). Ondersteuningscoördinatoren in het vo zien ruimte voor verdere professionalisering wat betreft pedagogische en didactische vaardigheden van leraren. De bereidheid van leraren in het vo om zich verder te professionaliseren vraagt volgens hen ook nog aandacht. Ondersteuners vanuit de samenwerkingsverbanden zijn hierover in het vo juist weer wat positiever (Bijlage B, Tabel B.8).

Leraren voelen zich redelijk goed ondersteund maar ervaren wel een gevoel van belasting

Leraren in bao en sbo en mentoren in vo voelen zich in redelijke mate ondersteund door de intern begeleider/ondersteuningscoördinator wat betreft het omgaan met leerlingen. Leraren in bao en sbo voelen zich daarnaast ook redelijk goed ondersteund binnen het schoolteam wat betreft inhoud/lesgeven. Analyse van onderliggende items laat zien dat er volgens leraren en mentoren verbetering mogelijk is wat betreft adviezen van de intern begeleider in bao en ondersteuningscoördinator in vo als het gaat om het lesgeven aan hoogbegaafde leerlingen. Mentoren in vo vinden dat ook verbetering mogelijk is wat betreft adviezen omtrent lesgeven aan leerlingen met leer- of gedragsproblemen. Ondersteuning binnen het schoolteam kan volgens leraren in bao nog beter op het gebied van rekenonderwijs en hoogbegaafdheid (Bijlage B, Tabel B.7, B.8 en B.9).

Leraren in bao en mentoren in vo geven aan dat zij een gevoel van belasting ervaren bij het lesgeven aan leerlingen met ondersteuningsbehoeften. Gemiddelde scores op onderliggende items laten zien dat dit een grote werkdruk oplevert en dat zij zeggen niet aan nog meer leerlingen met ondersteuningsbehoeften les te kunnen geven dan nu het geval is (Bijlage B, Tabel B.7 en B.8).

Houding tegenover passend onderwijs is positief

De houding tegenover passend onderwijs is volgens intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo positief. Op school wordt volgens hen een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften ervaren (Bijlage B, Tabel B.7, B.8 en B.9). Het vertrouwen in eigen kunnen kan (vooral bij mentoren in het vo) nog verder gestimuleerd worden (Bijlage B, Tabel B.8).

Leraren weinig betrokken bij besluitvorming over beleid voor passend onderwijs

Volgens schoolleiders in zowel bao, vo als sbo beslissen leraren over het algemeen niet mee over beleid rond passend onderwijs. Nadere analyse laat zien dat het niet vanzelfsprekend is dat leraren worden geïnformeerd over het beleid van het samenwerkingsverband waar de school toe behoort. Ook weten leraren (volgens schoolleiders in bao, vo, sbo) gemiddeld genomen niet hoeveel middelen voor passend onderwijs beschikbaar zijn op school en beslissen zij niet mee over de besteding ervan. Leraren in bao, vo en sbo geven dit ook aan. Zij worden naar eigen oordeel gemiddeld weinig betrokken in de besluitvorming over beleid rond passend onderwijs en hebben weinig invloed op hoe de middelen voor passend onderwijs worden besteed. Leraren in bao, en (groeps)mentoren in vo

en sbo zijn (daardoor) over het algemeen niet goed op de hoogte van het beleid passend onderwijs op school, binnen het bestuur en samenwerkingsverband (Bijlage B, Tabel B.7, B.8 en B.9).

Beleid en afspraken rond passend onderwijs nog onvoldoende duidelijk voor leraren

Beleid op scholen over wat leraren wel/niet zelf moeten kunnen wat betreft passend onderwijs is volgens ondersteuners in dienst van samenwerkingsverbanden po en vo doorgaans onvoldoende duidelijk. Ook intern begeleiders en leraren in bao en ondersteuningscoördinatoren in en mentoren vo denken dat dit nog om aandacht vraagt. Een deel van de leraren en mentoren geeft bijvoorbeeld aan de afspraken over basisondersteuning die in het samenwerkingsverband/het bestuur/op school gemaakt zijn niet te kennen (Bijlage B, Tabel B.7 en B.8).

Stimulerende schoolcultuur en gezamenlijke verantwoordelijkheid vraagt aandacht in voortgezet onderwijs

Aandacht voor een stimulerende schoolcultuur en een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor passend onderwijs is er volgens leraren over het algemeen voldoende in het bao en sbo, maar nog niet in het vo. Verbetering is bijvoorbeeld mogelijk wat betreft het werken vanuit een gedeelde visie op passend onderwijs op de eigen school en het stimuleren van uitwisseling van ervaringen met collega's van andere scholen (Bijlage B, Tabel B.7, B.8 en B.9).

Aanvullende vragen

Om een goed beeld te krijgen van de mate waarin leraren ondersteund en toegerust worden hebben we bij deze doelstelling veel aanvullende vragen gesteld. We presenteren hieronder de meest interessante of opvallende uitkomsten. We merken hierbij op dat samenwerkingsverbanden verschillend georganiseerd zijn, wat invloed kan hebben op (een deel van) de uitkomsten. Een volledig overzicht van de uitkomsten is opgenomen in Bijlage C.

Bemiddelen bij plaatsing meest voorkomende vorm van ondersteuning vanuit samenwerkingsverbanden

Aanvullend is aan samenwerkingsverbanden en schoolbesturen gevraagd welke ondersteuning zij bieden aan de aangesloten scholen. Uit onderstaande tabel blijkt dat bemiddeling bij plaatsing van leerlingen door een grote meerderheid van de samenwerkingsverbanden gedaan wordt. Daarnaast bieden veel samenwerkingsverbanden nog andere vormen van ondersteuning.

Tabel 4.4 Vormen van ondersteuning die het samenwerkingsverband biedt aan de aangesloten scholen

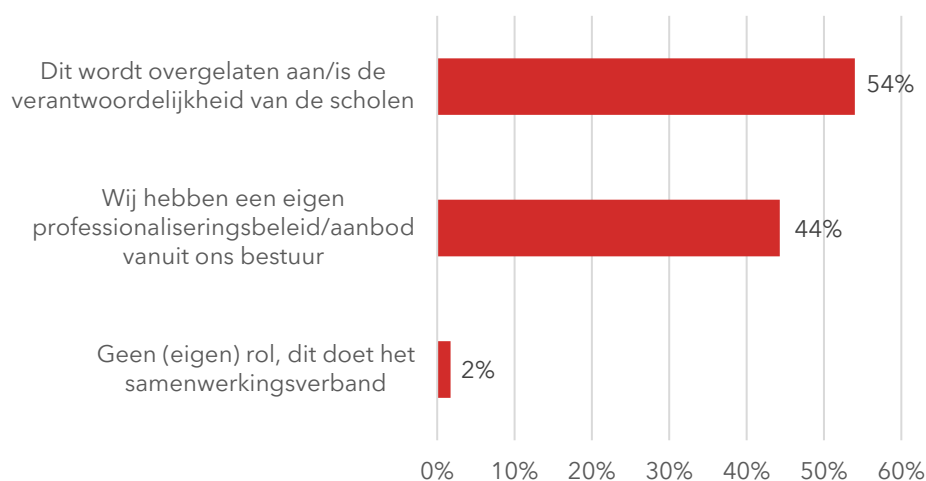
	bao		vo	
	Ja	Nee	Ja	Nee
<i>Bemiddeling bij het plaatsen van leerlingen</i>	93%	7%	94 %	6%
<i>Scholen faciliteren voor het realiseren van basisondersteuning</i>	85%	15%	65%	35%
<i>Aanbod van voorzieningen voor hoogbegaafde leerlingen</i>	79%	21%	49%	51%
<i>Deskundigheidsbevordering/professionalisering van medewerkers van scholen</i>	76%	24%	72%	28%
<i>Op aanvraag verschaffen van leerlinggebonden middelen (arrangementen voor leerlingen)</i>	68%	32%	61%	39%
<i>Ondersteuning van scholen door inzet van schoolondersteuners</i>	62%	38%	67%	33 %
<i>Op aanvraag verschaffen van schoolarrangementen/groepsarrangementen</i>	61%	39%	81%	19%
<i>Faciliteiten voor onderzoek en diagnostiek</i>	50%	50%	61%	39 %
<i>Directe ondersteuning en begeleiding van leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften (bijv. aanbod van ambulante begeleiding of remedial teaching vanuit het swv)</i>	49%	51%	38%	62%
<i>Aanbod van bovenschoolse voorzieningen voor leerlingen die tijdelijk niet in het regulier onderwijs kunnen worden opgevangen (anders dan so/sbo/vso of onderwijs in residentiële instellingen)</i>	43%	57%	77%	23%

Bron: Vragenlijst samenwerkingsverbanden

Deskundigheidsbevordering meest voorkomende vorm van ondersteuning vanuit schoolbesturen

Dezelfde informatie is ook aan schoolbesturen gevraagd, zie Bijlage C. Daar valt ook te zien dat schoolbesturen over het algemeen tevreden zijn over de manier waarop zij de scholen ondersteunen. Circa twee van de vijf schoolbesturen geven aan een eigen professionaliseringsbeleid/aanbod te hebben. Bij een kleine meerderheid van de besturen ligt de verantwoordelijkheid hiervoor bij de scholen. De schoolbesturen die aanbod voor deskundigheidsbevordering hebben, hebben dit vrijwel allemaal voor leraren en een groot deel ook voor intern begeleiders of ondersteuningscoördinatoren. Aanbod voor schoolleiders en medewerkers jeugdhulp en/of zorg hebben niet alle schoolbesturen met een professionaliseringsaanbod.

Figuur 4.1 Rol van het schoolbestuur bij professionalisering van schoolleiding, leraren en intern begeleiders op het gebied van passend onderwijs (bao)

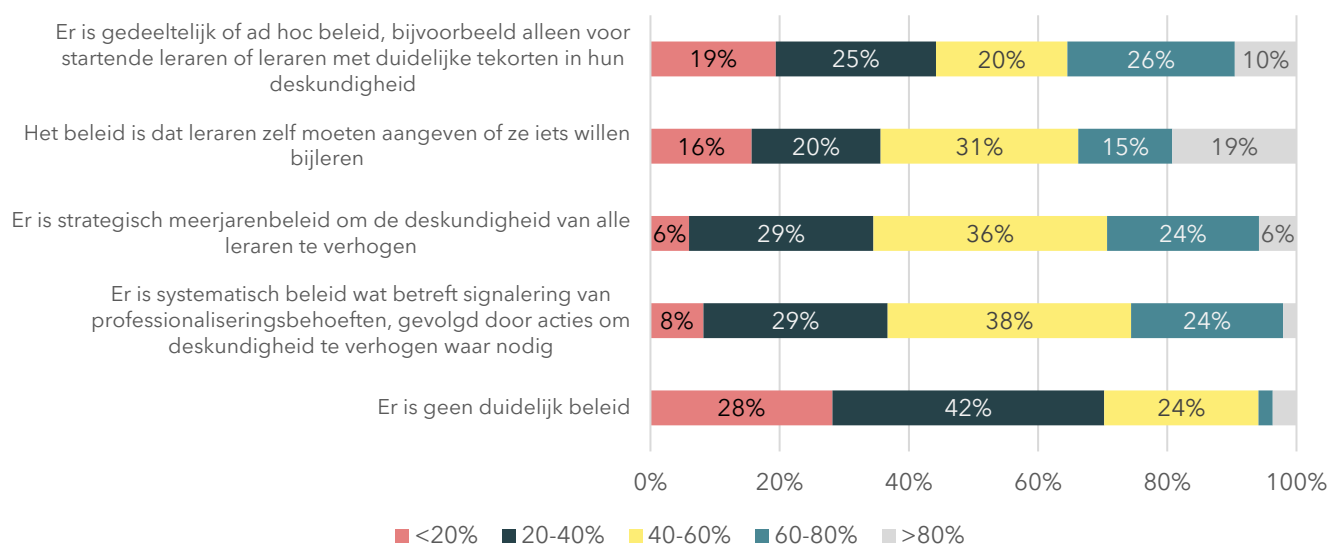

Bron: Vragenlijst schoolbesturen

Ondersteuners hebben een ander beeld van professionaliseringsbeleid dan schoolleiders

Als we kijken naar professionaliseringsbeleid van scholen wordt dit volgens schoolleiders op veel plekken systematisch vormgegeven (zie indicator 2 deskundigheid leraren). Ondersteuners van samenwerkingsverbanden lijken hier een enigszins ander beeld van te hebben. Volgens ondersteuners is bij circa de helft van de scholen (po/vo) het beleid dat leraren zelf moeten aangeven of ze iets willen bijleren op het gebied van passend onderwijs.

Figuur 4.2 Oordeel van ondersteuners over het professionaliseringsbeleid van scholen op het gebied van passend onderwijs (dit is het geval voor ...procent van mijn scholen) (bao)

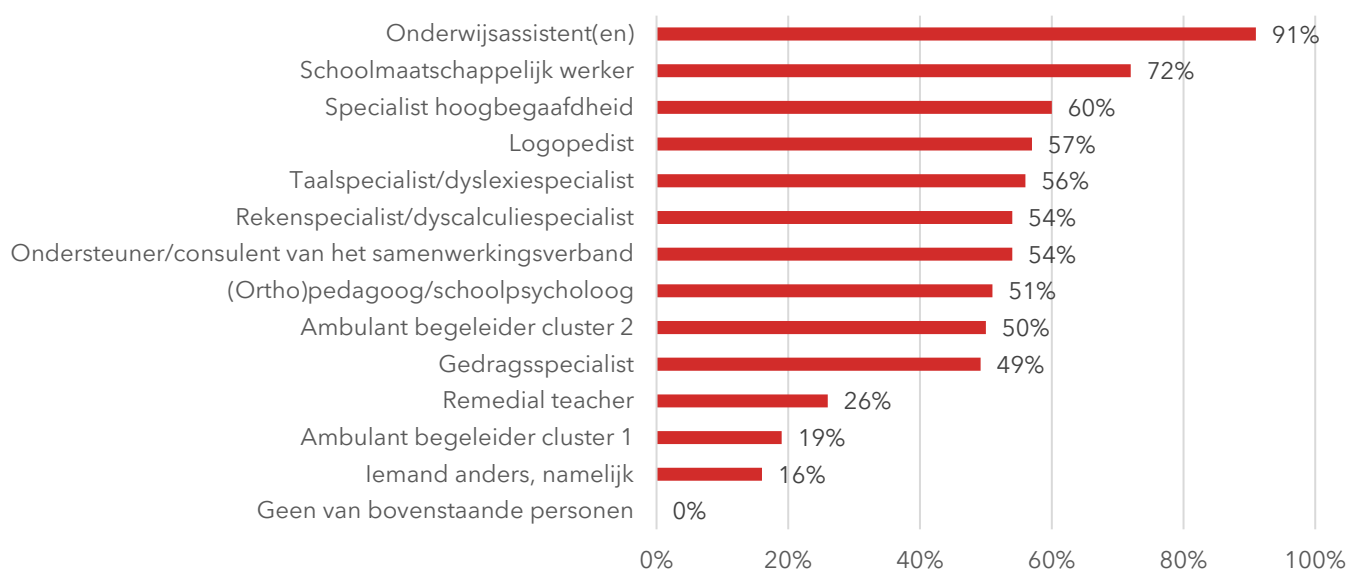

Bron: Vragenlijst ondersteuners

Verschillende functionarissen beschikbaar op scholen om leraren te ondersteunen

Aan intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo is gevraagd welke functionarissen er binnen de school beschikbaar zijn voor het bieden van ondersteuning aan leraren en in welke mate jeugdhulp op school aanwezig is om ondersteuning te bieden. De beschikbaarheid van functionarissen verschilt per type functionaris en per onderwijstype. In het bao zijn onderwijsassistenten het vaakst beschikbaar om leraren te ondersteunen. In het vo komt het het meest voor dat er een (ortho)pedagoog/schoolpsycholoog beschikbaar is. Voor het sbo geldt dat op vrijwel alle scholen (91 procent) zowel onderwijsassistenten als een (ortho)pedagoog/schoolpsycholoog beschikbaar zijn.

Figuur 4.3 Functionarissen die dit schooljaar beschikbaar zijn om ondersteuning te geven aan leraren (bao)

Bron: Vragenlijst ib'ers

Vanuit jeugdhulp zijn eerstelijns medewerkers (schoolmaatschappelijk werk, opvoedingsondersteuners, medewerkers jeugd- of wijkteam) op een kwart van de scholen vaak tot altijd aanwezig. Tweedelijns jeugdhulpverleners (medewerkers jeugd-ggz en gespecialiseerde jeugdhulpaanbieders) blijken vaker in het vo op scholen aanwezig; bij een vijfde van de scholen vaak tot altijd.

Aan de intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in het vo is ook gevraagd naar hun tevredenheid over de inzet van deze functionarissen. Over het algemeen zijn zij tevreden over de inzet van de in Figuur 3.3 genoemde functionarissen in school, met een uitzondering voor de rekenspecialist in sbo (26 procent ontevreden) en vo (15 procent ontevreden) en de ambulant begeleider in sbo (13 procent ontevreden).

Over gecertificeerde instellingen (jeugdbescherming, jeugdreclassering) is circa een even groot deel van de internbegeleiders/ondersteuningscoördinatoren tevreden als het deel dat ontevreden is. Over het contact met de gemeente zijn intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo overwegend tevreden als het om leerplicht gaat. Van de intern begeleiders uit het sbo is een kwart ontevreden over het contact met de gemeente over de organisatie van onderwijszorgarrangementen en over leerlingenvervoer. Voor wat betreft contact over de financiering van jeugdhulp/zorg is een derde van de ondersteuningscoördinatoren daar ontevreden over.

Hoewel leraren zich in redelijke mate ondersteund voelen bij het omgaan met leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften, hebben ze behoefte aan meer ondersteuning in verband met:

- leerlingen met gedragsproblemen (alle sectoren);
- leerlingen met sociaalemotionele problemen (vooral sbo en vo);
- hoogbegaafde leerlingen (bao).

Circa de helft van de leraren geeft aan in de reguliere lerarenopleiding⁹ niet of in geringe mate kennis en vaardigheden te hebben meegekregen die betrekking hebben op passend onderwijs.

Bij ruim de helft van de besturen zijn geen afspraken over welke ondersteuning elke leraar moet kunnen bieden
Verder valt op dat ruim de helft van de schoolbesturen aangeeft dat er op bestuursniveau (po en vo) nauwelijks tot helemaal geen afspraken zijn gemaakt over welke ondersteuning elke leraar moet kunnen bieden. Bij ruim de helft van de schoolbesturen zijn er op bestuursniveau (po en vo) wel in zekere mate richtlijnen/criteria voor het aanvragen van middelen voor extra ondersteuning, maar besturen hebben er nauwelijks zicht op of deze afspraken/richtlijnen bij leraren bekend zijn.

⁹ De leeftijd van leraren en/of wanneer zij hun opleiding hebben afgerond is niet in de analyse meegenomen.

5 De ouder is gelijkwaardig partner

Informatie over het aanbod van ondersteuning, jeugdhulp en zorg is volgens ouders redelijk goed vindbaar. Verbetering van informatie over scholen in de regio is nog mogelijk. De meeste leraren en ouders zijn van mening dat inspraak en inbreng van ouders serieus worden genomen.

Om deze doelstelling te monitoren zijn de volgende twee indicatoren opgesteld:

Indicator 1: Informatie voor ouders is duidelijk en vindbaar

Dit betekent dat informatie over de mogelijkheden voor hulp op de eigen school en het aanbod op de scholen voor regulier en speciaal onderwijs in de regio waar de ouder woont duidelijk en gemakkelijk te vinden is voor ouders (bijvoorbeeld op de website van de scholen en van het samenwerkingsverband). Bovendien is de informatie goed te begrijpen, makkelijk te vergelijken en wordt indien nodig in een persoonlijk contact uitgelegd. Informatie over het aanbod van jeugdhulp en zorg in de regio is eveneens goed te vinden en te begrijpen. Verder is het voor ouders duidelijk waar zij terecht kunnen met vragen over het aanbod van ondersteuning, jeugdhulp en zorg. Ouders voelen zich gesteund en geholpen, bijvoorbeeld door de vaste contactpersoon op school of het samenwerkingsverband.

Indicator 2: Ouders worden en voelen zich gehoord

Dit houdt in dat ouders zich welkom voelen op school, goed op de hoogte worden gehouden van hoe het met hun kind gaat en voldoende mogelijkheden krijgen om met onderwijsprofessionals over hun kind te praten. Daarbij vraagt de school naar de mening van ouders over hoe het gaat met hun kind. Tevens vraagt de school actief om inbreng van informatie/kennis/ervaring van ouders rond de hulp van hun kind. Ouders merken dat dit gewaardeerd wordt.

Leraren leggen goed uit hoe de ondersteuningsstructuur op school werkt en stimuleren ouders om bij te dragen aan de ontwikkeling van hun kind. Het is voor ouders duidelijk wat zij van de school kunnen verwachten wat betreft hulp voor hun kind en eventuele klachten worden serieus genomen.

Intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren leggen afspraken over ondersteuning voor een leerling vast in een ontwikkelingsperspectief (OPP), overleggen hierover met ouders en leven het instemmingsrecht van ouders op het handelingsdeel na.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van intern begeleiders en leraren in het (speciaal) basisonderwijs, ondersteuningscoördinatoren en mentoren in het voortgezet onderwijs en van ouders van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte.¹⁰

¹⁰ Er zijn ook vragen gesteld aan leidinggevenden van samenwerkingsverbanden en schoolleiders, resultaten zijn verwerkt onder het kopje 'feitelijke vragen'.

Tabel 5.1 Doelstelling 4: De ouder is gelijkwaardig partner (bao)

(Sub)indicatoren	Ib'ers	Leraren	Ouders
Indicator 1: Informatie voor ouders duidelijk en vindbaar			
<i>Informatie eigen school vindbaar en duidelijk</i>			3,9
<i>Informatie scholen regio vindbaar en duidelijk</i>			3,4
<i>Informatie jeugdhulp vindbaar en duidelijk</i>			3,6
<i>Ervaren hulp</i>			3,8
Indicator 2: Ouders worden en voelen zich gehoord			
<i>School komt wettelijke verplichtingen na</i>	4,3		
<i>Inspraak ouders wordt serieus genomen</i>		4,2	4,0

Bron: Vragenlijst ib'ers, leraren en ouders

Tabel 5.2 Doelstelling 4: De ouder is gelijkwaardig partner (vo)

(Sub)indicatoren	Oco's	Mentoren	Ouders
Indicator 1: Informatie voor ouders duidelijk en vindbaar			
<i>Informatie eigen school vindbaar en duidelijk</i>			4,1*
<i>Informatie scholen regio vindbaar en duidelijk</i>			3,5*
<i>Informatie jeugdhulp vindbaar en duidelijk</i>			3,9*
<i>Ervaren hulp</i>			4,1*
Indicator 2: Ouders worden en voelen zich gehoord			
<i>School komt wettelijke verplichtingen na</i>	4,4		
<i>Inspraak ouders wordt serieus genomen</i>		4,1	4,3

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst oco's, mentoren en ouders

Tabel 5.3 Doelstelling 4: De ouder is gelijkwaardig partner (sbo)

(Sub)indicatoren	Ib'ers	Groeps-mentoren	Ouders
Indicator 1: Informatie voor ouders duidelijk en vindbaar			
<i>Informatie eigen school vindbaar en duidelijk</i>			4,1
<i>Informatie scholen regio vindbaar en duidelijk</i>			3,6
<i>Informatie jeugdhulp vindbaar en duidelijk</i>			3,7
<i>Ervaren hulp</i>			3,9
Indicator 2: Ouders worden en voelen zich gehoord			
<i>School komt wettelijke verplichtingen na</i>	4,9		
<i>Inspraak ouders wordt serieus genomen</i>		4,3	4,2

Bron: Vragenlijst ib'ers, groepsmentoren en ouders

Informatie voor ouders is tot op zekere hoogte duidelijk en vindbaar

Ouders van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte in het bao, vo en sbo zijn over het algemeen van mening dat informatie over het aanbod van ondersteuning op school en van scholen in de regio redelijk goed vindbaar en te begrijpen is. Dit geldt ook voor informatie over jeugdhulp en zorg. Uit de gemiddelde scores op onderliggende items bij deze schalen blijkt dat er op veel aspecten wel verbetering mogelijk is. In het bao (zie Bijlage B, Tabel B.10) gaat het dan vooral om vindbaarheid en helderheid van informatie over mogelijkheden voor hulp op de eigen school, om vindbaarheid en vergelijkbaarheid van informatie op de scholen in de regio en ook om duidelijkheid over het aanbod op reguliere scholen en speciale scholen/voorzieningen in de regio. Ook is informatie over scholen in de regio niet altijd goed te begrijpen en is voor ouders ook niet altijd duidelijk waar zij terecht kunnen met vragen over hulp op scholen in de regio. Verder is er volgens deze ouders verbetering mogelijk als het gaat om vindbaarheid van informatie over zorg en jeugdhulp in de regio en waar zij terecht kunnen met vragen over jeugdhulp en zorg. In het vo (zie Bijlage B, Tabel B.11) gaat het vooral om verbetering van vindbaarheid, vergelijkbaarheid en duidelijkheid over het aanbod op reguliere en speciale scholen/voorzieningen in de regio. Ook is verbetering mogelijk als het gaat om duidelijkheid over waar ouders terecht kunnen met vragen over hulp op scholen in de regio. Volgens ouders in het sbo (zie Bijlage B, Tabel B.12) is er nog ruimte voor verbetering wat betreft duidelijkheid over waar zij terecht kunnen met vragen over hulp op scholen in de regio en wat betreft de vindbaarheid van informatie over jeugdhulp en zorg in de regio.

Ouders in bao, vo en sbo voelen zich gesteund, vooral door de vaste contactpersoon op de school van hun kind (dit laatste blijkt uit Tabel B.10, B.11 en B.12 in Bijlage B).

Ouders worden en voelen zich gehoord, nog wel onduidelijkheid rond OPP

Intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren in bao, vo en sbo geven aan dat zij afspraken over ondersteuning voor een leerling vastleggen in het OPP. Zij overleggen hierover met ouders en leven het instemmingsrecht van ouders op het handelingsdeel na. Ook aan ouders is gevraagd of scholen deze wettelijke verplichtingen nakomen.¹¹ De uitkomsten (zie Bijlage C) laten zien dat veel ouders van kinderen in het bao en vo niet weten of afspraken over ondersteuning voor hun kind zijn vastgelegd in een OPP. Een klein deel geeft aan dat het OPP niet van toepassing is in hun situatie. Ongeveer een derde van deze ouders geeft aan dat er wel een OPP is opgesteld en dat hierover overleg met hen is gevoerd. Bij een kwart van de ouders in het bao en bij een derde van de ouders in vo is volgens hen om instemming op het handelingsdeel gevraagd. Ook in het sbo is een klein deel van de ouders niet op de hoogte van het OPP, dit percentage ligt echter veel lager (ongeveer 1 op 10 ouders). Verder geeft ruim driekwart van de ouders in het sbo aan dat afspraken over ondersteuning in een OPP zijn vastgelegd en dat hierover overleg is geweest tussen ouders en school. Bij bijna twee derde van de ouders in sbo heeft de school volgens hen om instemming op het handelingsdeel gevraagd. Op de vraag of ouders zich door school goed geïnformeerd voelen over het verwachte uitstroomperspectief van hun kind, antwoordt ongeveer een derde in het bao, twee derde in het sbo en ongeveer de helft van de ouders in het vo bevestigend.

Zowel de meeste leraren/mentoren als de meeste ouders van kinderen die extra ondersteuning krijgen, zijn van mening dat inspraak en inbreng van ouders serieus worden genomen. Dit geldt zowel voor bao, als voor vo en sbo. Uit de onderliggende items blijkt dat leraren en mentoren actief aan ouders vragen om informatie over hun kind en

¹¹ Door een andere wijze van antwoorden (ja/nee) in deze situatie is het resultaat niet in de tabellen opgenomen. Aan ouders is gevraagd of afspraken over ondersteuning voor hun kind zijn vastgelegd in een OPP; of school met deze ouders heeft overlegd over de inhoud van het OPP; of school deze ouders goed heeft geïnformeerd over het verwachte uitstroomperspectief van hun kind; en of school deze ouders om instemming heeft gevraagd op het handelingsdeel van het OPP.

om kennis en ervaring rond de ondersteuning van hun kind te delen. Ook stimuleren zij ouders om bij te dragen aan de ontwikkeling van hun kind. Verder leggen leraren en mentoren meestal aan ouders uit hoe de ondersteuningsstructuur op school werkt (Bijlage B, Tabel B.10, B.11 en B.12). Uit de onderliggende items bij ouders (Bijlage B, Tabel B.10, B.11 en B.12) blijkt dat ouders in zowel het basisonderwijs als het vo en sbo vinden dat de school doorgaans voldoende mogelijkheden biedt om over hun kind te praten. Zij voelen zich over het algemeen welkom, gehoord en serieus genomen op school. Zij ervaren gesprekken met leraren/mentoren (of een ander aanspreekpunt op school) meestal als prettig en vinden ook dat informatie die zij (bijvoorbeeld over medicatie van hun kind) geven goed wordt opgepakt op school.

5.1 Aanvullende informatie

In de antwoorden op overige vragen die zijn gesteld valt op dat 19 procent van de ouders in het voortgezet onderwijs, 25 procent van de ouders in het speciaal basisonderwijs en 30 procent van de ouders in het regulier basisonderwijs niet weet waar ze moeten zijn als ze een klacht hebben over de hulp voor hun kind (Bijlage C).

Ook zien we bij de overige uitkomsten dat 28 procent van de samenwerkingsverbanden primair onderwijs een ouder- en jeugdinformatiepunt heeft opgezet, bij de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs gaat het om 16 procent. De overige samenwerkingsverbanden geven bijna allemaal aan dat dit informatiepunt in ontwikkeling is (Bijlage C).

Aan leerplichtambtenaren is (ook aanvullend op de gepresenteerde tabellen, zie Bijlage C) gevraagd of zij vinden dat de communicatie en samenwerking tussen ouders en samenwerkingsverband goed verlopen. De helft van de leerplichtambtenaren antwoordt hierop bevestigend, een derde denkt dat dit enigszins het geval is en een klein deel weet het niet.

6 Er is een dekkend netwerk in elke regio

Volgens veel scholen is nog versterking van het netwerk van ondersteuningsvoorzieningen binnen het samenwerkingsverband nodig. Het aanbod is inzichtelijk, maar de vindbaarheid van informatie over zorg en jeugdhulp kan beter. Ook is er nog onvoldoende aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp.

Om deze doelstelling te monitoren zijn de volgende vier indicatoren opgesteld:

Indicator 1: Dekkend netwerk in de regio

Een dekkend netwerk houdt in dat samenwerkingsverbanden ondersteuning op maat toewijzen, passend bij de behoeften van de leerling. Elke school biedt het afgesproken niveau van basisondersteuning. Er zijn afspraken/procedures en mogelijkheden binnen het samenwerkingsverband en op de scholen met betrekking tot het terugleiden van thuiszitters naar onderwijs. Het samenwerkingsverband heeft een regierol in complexe situaties en zorgt voor alternatieven als kinderen geen fulltime onderwijs kunnen volgen. Ook realiseren samenwerkingsverbanden nieuwe voorzieningen als dat voor een specifieke groep leerlingen wenselijk is. Er zijn geen wachtlijsten bij bovenschoolse voorzieningen of scholen voor speciaal (basis)onderwijs. Bij wachtlijsten voor jeugdhulp en zorg komt de gemeente in actie.

Indicator 2: Aanbod inzichtelijk

Informatie over het ondersteuningsaanbod en het aanbod van jeugdhulp en zorg wordt actief onder de aandacht van ouders gebracht en eventueel persoonlijk toegelicht. Samenwerkingsverband, schoolbesturen, scholen en gemeenten hebben hierin een belangrijke rol. Samenwerkingsverband en schoolbesturen zorgen ervoor dat ook de scholen goed op de hoogte zijn. Het samenwerkingsverband heeft afspraken met besturen (of direct met scholen) over welke informatie scholen over het ondersteuningsaanbod aan ouders moeten geven. Ook zijn er afspraken over waar scholen informatie kunnen vinden en waar zij terecht kunnen met vragen hierover.

Indicator 3: Samenwerking en afspraken onderwijs

Dit houdt in dat binnen het samenwerkingsverband duidelijke afspraken bestaan over toelaatbaarheid van leerlingen tot gespecialiseerd onderwijs, evenals over (terug)plaatsing. Ook vindt uitwisseling van deskundigheid plaats tussen regulier en speciaal onderwijs en is er sprake van concrete samenwerking gericht op integratie van leerlingen. Besturen voelen zich mede-eigenaar van het beleid van het samenwerkingsverband, houden zich aan afspraken en zijn bereid elkaar te helpen.

Indicator 4: Samenwerking en afspraken met gemeente en jeugdhulp

Het ondersteunings- en jeugdplan zijn op elkaar afgestemd en afspraken over samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp zijn vastgelegd. Onderwijs en jeugdhulp zijn beide actief in de samenwerking. Taakverdeling en verantwoordelijkheden zijn duidelijk. Onderwijs en gemeenten hebben afspraken over onder meer onderwijszorgarrangementen, de toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp en hoe te handelen bij moeilijk plaatsbare kinderen. Ook herijken zij hun beleid op basis van monitoring & evaluatie. Op de scholen werkt het ondersteuningsteam goed samen met jeugdhulp en waar nodig wordt aanvullende hulp door externe jeugdhulppartners snel ingezet. Er zijn korte lijnen en de gemeente pakt zaken snel op.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden, schoolbestuurders, schoolleiders, intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren in het (speciaal) basis- en voortgezet onderwijs en beleidsambtenaren van gemeenten.

Tabel 6.1 Doelstelling 5: Er is een dekkend netwerk in elke regio (bao)

(Sub)indicatoren	Swv's	Schoolbesturen	Schoolleiders	Ib'ers
Indicator 1: Dekkend netwerk in de regio				
Aanbod op maat van de leerling	4,2			
Beleid op dekkend aanbod	3,6			
Oordeel dekkend aanbod in swv			3,4	
Oordeel dekkend aanbod eigen school			3,8	
Indicator 2: Aanbod inzichtelijk				
Toegankelijke informatie/communicatie	3,6		3,9	
Richtlijnen voor informatie door scholen	4,0*	4,0	4,1	
Vindbaarheid informatie swv	3,4*		3,8	
Actief informatie- en afsprakenbeleid		3,9		
Indicator 3: Samenwerking en afspraken onderwijs				
Samenwerking regulier - (v)so	4,1	3,5	3,8	
Samenwerking tussen besturen binnen swv	3,6	3,5		
Indicator 4: Samenwerking en afspraken met gemeente en jeugdhulp				
Samenwerking en afspraken met jeugdhulp duidelijk	3,6			
Oordeel over samenwerking met jeugdhulp				3,4
Oordeel over werkzaamheid jeugdhulp				3,2
Samenwerking en afspraken met gemeente duidelijk	3,4			
Oordeel over werkzaamheid gemeente				3,1*

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, schoolbesturen, schoolleiders en ib'ers

Tabel 6.2 Doelstelling 5: Er is een dekkend netwerk in elke regio (vo)

(Sub)indicatoren	Swv's	Schoolbesturen	Schoolleiders	Oco's
Indicator 1: Dekkend netwerk in de regio				
Aanbod op maat van de leerling	4,0			
Beleid op dekkend aanbod	3,7			
Oordeel dekkend aanbod in swv			3,4	
Oordeel dekkend aanbod eigen school			4,0	
Indicator 2: Aanbod inzichtelijk				
Toegankelijke informatie/communicatie	3,6		4,3	
Richtlijnen voor informatie door scholen	3,7*	3,9*	4,3	
Vindbaarheid informatie swv	3,1*		3,8	
Actief informatie- en afsprakenbeleid		4,0		
Indicator 3: Samenwerking en afspraken onderwijs				
Samenwerking regulier - (v)so	4,1	3,8	3,8	
Samenwerking tussen besturen binnen swv	3,7	3,4		
Indicator 4: Samenwerking en afspraken met gemeente en jeugdhulp				
Samenwerking en afspraken met jeugdhulp duidelijk	3,5*			
Oordeel over samenwerking met jeugdhulp				3,4*
Oordeel over werkzaamheid jeugdhulp				3,0
Samenwerking en afspraken met gemeente duidelijk	3,6			
Oordeel over werkzaamheid gemeente				3,4*

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, schoolbesturen, schoolleiders en oco's

Tabel 6.3 Doelstelling 5: Er is een dekkend netwerk in elke regio (sbo)

(Sub)indicatoren	School-leiders	Ib'ers
Indicator 1: Dekkend netwerk in de regio		
Oordeel dekkend aanbod in swv	3,4	
Oordeel dekkend aanbod eigen school	3,9*	
Indicator 2: Aanbod inzichtelijk		
Toegankelijke informatie/communicatie	3,9	
Richtlijnen voor informatie door scholen	4,1*	
Vindbaarheid informatie swv	3,7*	
Indicator 3: Samenwerking en afspraken onderwijs		
Samenwerking regulier - (v)so	3,9	
Indicator 4: Samenwerking en afspraken met gemeente en jeugdhulp		
Oordeel over samenwerking met jeugdhulp		3,2*
Oordeel over werkzaamheid jeugdhulp		2,7*
Oordeel over werkzaamheid gemeente		2,9*

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst schoolleiders en ib'ers

Tabel 6.4 Doelstelling 5: Er is een dekkend netwerk in elke regio (beleidsambtenaren)

(Sub)indicatoren	Beleids-ambtenaren
Indicator 2: Aanbod inzichtelijk	
Toegankelijke informatie/communicatie	3,4
Vindbaarheid informatie swv	3,4
Indicator 4: Samenwerking en afspraken met gemeente en jeugdhulp	
Samenwerking en afspraken met gemeente duidelijk	3,5

Bron: Vragenlijst beleidsambtenaren

Dekkend netwerk in de regio verder versterken

Leidinggevend van samenwerkingsverbanden po en vo oordelen over het algemeen positief over het aanbod van ondersteuning in hun samenwerkingsverband. Uit de onderliggende items bij subindicator 'aanbod op maat van de leerling' blijkt dat ondersteuning volgens de leidinggevend op maat wordt toegewezen, passend bij de behoeften van de leerling. Ondersteuningsmiddelen worden daarbij (met name in po) flexibel ingezet en het type ondersteuning dat een leerling nodig heeft is over het algemeen leidend bij de keuze/toewijzing van ondersteuning. Ondersteuningsbehoeften van de leerling worden in de meeste gevallen omgezet in een passend ondersteuningsaanbod. Er is nog wel wat ruimte voor verbetering als het gaat om een aanbod op maat voor éle leerling, dit geldt in het po en zeker ook in het vo (zie Bijlage B, Tabel B.13 en B.14).

Ook zijn er volgens leidinggevend van samenwerkingsverbanden in po en vo nog verbetermogelijkheden op het gebied van 'beleid op dekkend aanbod'. Uit de onderliggende items in Bijlage B (Tabel B.13 en B.14) blijkt dat niet

ieder samenwerkingsverband (po en vo) alternatieven heeft voor kinderen die geen fulltime onderwijs kunnen volgen, zoals bijvoorbeeld een zorgboerderij, deeltijdonderwijs of hybride onderwijs. Ook geven veel leidinggevendenden aan geen nieuwe voorzieningen (uitbreiding van het aanbod) te realiseren als dat voor een bepaalde groep kinderen wenselijk is. Eveneens is plaatsing van kinderen in een ander samenwerkingsverband in bijzondere gevallen niet gangbaar. Schoolleiders in het bao, vo en sbo constateren dit ook (Bijlage B, Tabel B.13, B.14 en B.15). Volgens hen weten de samenwerkingsverbanden po en vo doorgaans wel voor elke leerling een passende plek te vinden, maar zijn er wachtlijsten voor speciaal (basis)onderwijs en bovenschoolse voorzieningen. Ook geven zij aan dat samenwerkingsverbanden niet meteen in actie komen als zich wachtlijsten voordoen in onderwijsvoorzieningen (of als die dreigen). Voor gemeenten geldt dit nog sterker, ook zij komen niet direct in actie bij (dreigende) wachtlijsten voor jeugdhulp en zorg (Bijlage B, Tabel B.13, B.14 en B.15).

Schoolleiders in het bao, vo en sbo zijn van mening dat het aanbod op de eigen school voldoende is, hoewel zij ook ruimte voor verbetering zien. Bij inzoomen op de items bij deze schaal blijkt dat er verbetermogelijkheden in het bao zijn wat betreft maatwerkvoorzieningen voor leerlingen die geen fulltime onderwijs kunnen volgen, procedures voor het terugleiden van thuiszitters naar onderwijs (ontbreken), en de mogelijkheden om leerlingen die thuiszitten een aanbod op maat te geven (Bijlage B, Tabel B.13). Ook schoolleiders in het vo zien ruimte voor verbetering als het gaat om een aanbod voor thuiszitters (Bijlage B, Tabel B.14). Schoolleiders in sbo zien (net als schoolleiders in het bao) ruimte voor verbetering wat betreft de procedure om thuiszitters terug te leiden naar de eigen school of een andere onderwijsplek (Bijlage B, Tabel B.15).

Aanbod is inzichtelijk, vindbaarheid informatie over aanbod zorg/jeugdhulp kan beter

Over het algemeen is de informatie over het ondersteuningsaanbod van het samenwerkingsverband volgens leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden po en vo en schoolleiders in het bao, vo en sbo toegankelijk. Bij inzoomen op de aan hen voorgelegde items (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14) blijkt dat er volgens leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden po en vo wel verbetering mogelijk is als het gaat om het actief onder de aandacht brengen van informatie bij ouders en het ervoor zorgen dat (ook) ouders (die moeite hebben met taal) de informatie (taal en inhoud) goed begrijpen. Daarnaast ontbreekt volgens leidinggevendenden (po en vo) soms specifieke informatie voor scholen en ouders over het aanbod voor thuiszitters. Leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden vo zien daarnaast nog enige ruimte voor verbetering als het gaat om het gemakkelijk kunnen vinden van informatie voor ouders. Schoolleiders in bao, vo en sbo zien met name ruimte voor ontwikkeling als het gaat om het zelf actief bij ouders onder de aandacht brengen van informatie over het eigen ondersteuningsaanbod op school (Bijlage B, Tabel B.13, B.14 en B.15).

Aan beleidsambtenaren onderwijs/jeugd van gemeenten is ook gevraagd of het eigen aanbod, in dit geval het aanbod van jeugdhulp en zorg (inclusief onderwijszorgarrangementen), toegankelijk is. In Bijlage B, Tabel B.16 is te zien dat ook hier ruimte is voor verbetering, zowel als het gaat om vindbaarheid en begrijpelijkheid, als het actief onder de aandacht brengen van de informatie bij scholen en ouders. Ook voorziet het niet altijd in specifieke informatie over aanbod voor thuiszitters.

Richtlijnen binnen het samenwerkingsverband of schoolbestuur voor informatie die scholen over ondersteuning moeten (kunnen) geven aan ouders zijn voldoende duidelijk: er zijn afspraken over gemaakt tussen samenwerkingsverband en schoolbestuur/school en de afspraken (richtlijnen) zijn duidelijk voor de scholen zelf. Uit analyse van de gevraagde items (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14) blijkt dat de meeste leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden po en vo afspraken met hun besturen of scholen hebben gemaakt, bijvoorbeeld over hoe scholen hun schoolondersteuningsprofiel moeten inrichten (bijvoorbeeld aan de hand van een vast format). Leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden (Bijlage B, Tabel B.14) vo zien dat nog enige verbetering mogelijk

is wat betreft afspraken over welke informatie scholen over hun ondersteuningsaanbod moeten geven aan ouders. Ook zijn er volgens hen soms geen afspraken over plaatsing van informatie over basisondersteuning op de website van de school. Schoolbesturen po en vo geven aan dat zij dergelijke afspraken voldoende binnen hun bestuur hebben (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14). Voor schoolleiders in bao, vo en sbo is over het algemeen voldoende duidelijk wat onder basisondersteuning en extra ondersteuning valt, wat in een schoolondersteuningsprofiel moet staan en welke informatie zij moeten (kunnen) geven aan ouders.

De vindbaarheid van informatie over het aanbod van zorg en jeugdhulp kan beter. Uit de scores op de gevraagde items blijkt dat een deel van de leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo aangeeft dat er geen afspraken met hun besturen of scholen zijn over waar scholen en ouders informatie kunnen vinden over het aanbod van zorg en jeugdhulp en waar zij terecht kunnen met vragen hierover (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14). De meeste schoolleiders in bao, vo en sbo vinden dat het voor hun school wel duidelijk is waar scholen en ouders informatie kunnen vinden over het aanbod van zorg en jeugdhulp (Bijlage B, Tabel B.13, B.14 en B.15). Een aantal gemeenteambtenaren geeft aan dat er nog geen afspraken met het samenwerkingsverband zijn over waar ouders en scholen informatie kunnen vinden met betrekking tot het aanbod van zorg en jeugdhulp (Bijlage B, Tabel B.16). Tevens blijkt uit scores op de onderliggende items dat de meeste schoolbesturen in po en vo een actief informatie- en afsprakenbeleid hebben. Zo brengen zij afspraken die in het samenwerkingsverband gemaakt zijn (over bijvoorbeeld basis- en extra ondersteuning) actief onder de aandacht van de scholen. Daarnaast geven met name de schoolbesturen vo zelf ook informatie aan ouders over welk aanbod waar aanwezig is, of ondersteunen scholen daarbij waar nodig. Zowel schoolbesturen po als vo geven aan zicht te hebben op hoe goed scholen zich aan de afspraken houden (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14).

Redelijk goede samenwerking en afspraken tussen regulier-speciaal, en tussen besturen onderling

De samenwerking tussen regulier en speciaal onderwijs verloopt volgens leidinggevenden van samenwerkingsverbanden, schoolbesturen en schoolleiders in bao, vo en sbo redelijk goed. Uit analyse van de onderliggende items blijkt dat er duidelijke afspraken zijn over toelaatbaarheid tot en hoe te handelen bij plaatsing in het (v)s(b)o. Als het gaat om concrete samenwerkingsvormen tussen regulier en speciaal onderwijs gericht op integratie voor leerlingen, zoals symbiose, experimenten en samenwerkingscholen, is er (volgens samenwerkingsverbanden en schoolbesturen po en vo en schoolleiders in bao, vo en sbo) wel verbetering mogelijk, en dit geldt ook voor uitwisseling van deskundigheid tussen regulier en speciaal onderwijs (Bijlage B, Tabel B.13, B.14 en B.15). Daarnaast geeft een deel van de schoolbesturen po aan dat er geen duidelijke afspraken bestaan over hoe te handelen als een leerling vanuit sbo/so/vso wordt teruggeplaatst naar een reguliere school (Bijlage B, Tabel B.13).

Hoewel leidinggevenden van samenwerkingsverbanden en schoolbesturen po en vo redelijk positief zijn over de samenwerking tussen schoolbesturen, is er op verschillende aspecten wel verbetering mogelijk. Uit de scores op onderliggende items blijkt onder meer dat (volgens leidinggevenden van samenwerkingsverbanden en schoolbesturen po en vo) besturen het gezamenlijk belang nog meer boven het eigen belang zouden kunnen plaatsen. Ook is te zien dat een deel van de besturen po en vo niet zo geïnteresseerd is in behoeften van andere besturen binnen het samenwerkingsverband en niet altijd open en transparant zijn over eigen keuzes en motieven (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14).

Samenwerking en afspraken tussen onderwijs en gemeente/jeugdhulp nog onvoldoende

Leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo vinden dat afspraken rond samenwerking onderwijs-jeugdhulp redelijk duidelijk zijn en ook redelijk goed werken in de praktijk. Bij analyse van de schaalscores blijkt dat onderwijs en jeugdhulp beide actief zijn in de samenwerking. Toch is er op veel punten verbetering mogelijk,

bijvoorbeeld als het gaat om een heldere taakverdeling onderwijs-jeugdhulp, het vastleggen van afspraken (en het elkaar aanspreken op afspraken) over de samenwerking tussen beide en duidelijkheid over casusregie (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14). Voor leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden vo is bovendien soms niet duidelijk wie verantwoordelijk is voor de samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp (Bijlage B, Tabel B.14).

In de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden en gemeenten zijn volgens leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden vo en po niet overal heldere afspraken over onderwijszorgarrangementen en (vooral in po) over toegang tot gespecialiseerde jeugdhulp. Ook is het volgens leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden in po en vo nog vaak onduidelijk wat het onderwijs en wat de gemeente gaat betalen. Verder is er ruimte voor verbetering (vooral in po) als het gaat om afspraken met de gemeente over hoe te handelen en te beslissen bij moeilijk plaatsbare kinderen (doorbraakaanpak). Ten slotte is er op het gebied van monitoring van gezamenlijke doelstellingen verbetering mogelijk (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14).

Gemeenteambtenaren geven op hun beurt aan dat er op veel punten samenwerking is met het samenwerkingsverband. Er is volgens hen wel verbetering mogelijk, vooral als het gaat over hoe te handelen en te beslissen bij moeilijk plaatsbare kinderen (doorbraakaanpak) en wat betreft de helderheid van afspraken over wat de gemeente en wat het onderwijs zal betalen. Zij zien net als de leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden po en vo ook ruimte voor ontwikkeling op het gebied van monitoring van gezamenlijke doelstellingen (Bijlage B, Tabel B.16).

Bij soortgelijke vragen aan intern begeleiders in bao, sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo blijkt dat deze respondentgroepen op nagenoeg alle gevraagde aspecten aangeven dat het niet goed gaat. Het gaat om elementen in de samenwerking onderwijs-jeugdhulp en vooral ook om de 'werkzaamheid' van jeugdhulp en gemeenten (zie Bijlage B, Tabel B.13, B.14 en B.15 voor alle onderliggende items). Intern begeleiders uit bao en ondersteuningscoördinatoren uit vo geven aan dat het ondersteuningsteam op de eigen school nog wel redelijk goed samenwerkt met jeugdhulp (Bijlage B, Tabel B.13 en B.14). Ondersteuningscoördinatoren in vo vinden ook dat de ondersteuners vanuit het samenwerkingsverband redelijk goed samenwerken met jeugdhulp (Bijlage B, Tabel B.14). Intern begeleiders uit het sbo denken hier anders over. Verder laten gemiddelde scores op alle overige elementen zien dat het op dit gebied nog niet goed gaat. Zo vinden intern begeleiders uit bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo dat aanvullende hulp door externe jeugdhulppartners sneller kan worden ingezet en dat goede diagnostische expertise bij jeugdhulp nog vaak ontbreekt. Intern begeleiders in het sbo zien ook nog mogelijkheden voor verbetering in de afstemming van ondersteuning op school en jeugdhulp en in de samenwerking tussen het ondersteuningsteam op school en ondersteuners vanuit het samenwerkingsverband met jeugdhulp. Intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo hebben te maken met wachttijden voor jeugdhulp, onduidelijke casusregie en er zijn verbeterpunten als het gaat om kennis van elkaars werkveld en tijd om samen te werken. Ook missen zij continuïteit in personen bij jeugdhulp. Intern begeleiders in het sbo zien, net als ondersteuningscoördinatoren in het vo, ook nog verbetermogelijkheden als het gaat om de bereikbaarheid van en korte lijnen met jeugdhulp.

Veel intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in vo missen ook continuïteit in personen bij de gemeente. Ook de bereikbaarheid van de gemeente en korte lijnen met de gemeenteambtenaren kunnen beter, volgens intern begeleiders in bao en sbo. Veel intern begeleiders in bao en sbo en ondersteuningscoördinatoren in het vo vinden dat de gemeente zaken niet snel genoeg oppakt.

6.1 Aanvullende informatie

Uit de aanvullende resultaten blijkt dat het in circa de helft van de samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs voorkomt dat een leerling nergens geplaatst kan worden, zo geven leidinggevenden van samenwerkingsverbanden aan.¹² Vrijwel alle gemeenteambtenaren geven aan dat er wachtlijsten voor voorzieningen voor jeugdhulp en zorg zijn. Ook leerplichtambtenaren zien nog hiaten in het ondersteuningsaanbod: in po is dat twee derde van hen, in vo ruim 80 procent. Dit geldt vooral voor hoog- of meerbegaafde leerlingen met leer- en/of gedragsproblemen en voor leerlingen met (ernstige) psychiatrische problematiek. Daarnaast heeft circa de helft van de leerplichtambtenaren de indruk dat er thuiszitters zijn als gevolg van weigering of 'wegadviseren' door scholen. Landelijke wet- en regelgeving werkt volgens ruim 40 (po) tot bijna 60 procent (vo) van de samenwerkingsverbanden belemmerend bij het zoeken naar oplossingen voor thuiszitters. Ook privacyregels werken in dit verband belemmerend volgens 51 procent van de samenwerkingsverbanden po en 59 procent van de samenwerkingsverbanden vo. Gemeenteambtenaren ziet dit ook zo (56 procent vindt wet- en regelgeving belemmerend bij het zoeken naar oplossingen voor thuiszitters, 63 procent vindt privacyregels belemmerend). Volgens twee derde van de leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo en 57 procent van de gemeenteambtenaren zijn oplossingen voor thuiszitters nog te veel afhankelijk van 'de goede wil van personen' (Bijlage C).

¹² De stelling die leidinggevenden van samenwerkingsverbanden voorgelegd kregen was: 'In ons samenwerkingsverband komt het niet voor dat een leerling nergens geplaatst kan worden.' Ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden po (52 procent) en ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden vo (51 procent) gaf aan dat dit 'helemaal niet het geval, nauwelijks het geval en enigszins het geval' was. In andere samenwerkingsverbanden is dit 'tamelijk het geval' of 'heel sterk het geval'.

7 Er is transparantie en verantwoording over ondersteuningsmiddelen

Afspraken binnen het samenwerkingsverband over de verdeling van middelen voor passend onderwijs, over de beoogde doelen bij inzet van de middelen en over de wijze van verantwoorden zijn overwegend duidelijk voor de verschillende betrokkenen. In ruim de helft van de samenwerkingsverbanden is er onafhankelijk toezicht op de besteding van de middelen geregeld.

Om deze doelstelling te monitoren zijn de volgende twee indicatoren opgesteld:

Indicator 1: Transparantie middelen

Deze indicator houdt in dat er heldere afspraken zijn over de verdeling, beoogde doelen en de inzet van de middelen voor passend onderwijs binnen het samenwerkingsverband en binnen het eigen schoolbestuur. De besturen en schoolleiders zijn bekend met de afspraken over de verdeling van de middelen binnen het samenwerkingsverband en binnen het eigen schoolbestuur. Schoolleiders ervaren ruimte voor discussie over de verdeling van de middelen binnen hun schoolbestuur. De medezeggenschapsorganen (OPR en GMR) hebben goed zicht op de inzet van middelen voor passend onderwijs.

Indicator 2: Verantwoording middelen

Deze indicator houdt in dat afspraken over de wijze waarop besturen en scholen zich verantwoorden duidelijk zijn en worden nageleefd. Binnen een samenwerkingsverband spreken schoolbesturen elkaar aan op het naleven van de afspraken over de middelenverdeling en de bereikte resultaten. Ook is er onafhankelijk intern toezicht geregeld dat het bestuur van het samenwerkingsverband bevraagt op de besteding van de middelen en bereikte resultaten. Voor schoolleiders is bij deze indicator van belang dat zij ruimte voelen om binnen hun bestuur het gesprek aan te gaan over de hoeveelheid middelen die zij ontvangen voor passend onderwijs en de besteding ervan.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van leidinggevendenden van samenwerkingsverbanden, schoolbesturen¹³ en schoolleiders.

¹³ De respons verschilt per indicator. Bij sommige indicatoren was de respons van vo-besturen te laag (<20) om een gemiddelde schaalscore weer te geven.

Tabel 7.1 Doelstelling 6: Er is transparantie en verantwoording over de ondersteuningsmiddelen (bao)

(Sub)indicatoren	Sww's	Schoolbesturen	Schoolleiders
Indicator 1: Transparantie middelen			
<i>Heldere afspraken over doel en inzet middelen swv</i>	4,2	4,0	
<i>Heldere afspraken over doel en inzet middelen met scholen</i>		3,9	
<i>Kaders voor verdeling en inzet middelen duidelijk binnen bestuur</i>			3,8
Indicator 2: Verantwoording middelen			
<i>Heldere afspraken over verantwoording middelen binnen swv</i>	3,8*	3,7	
<i>Heldere afspraken over verantwoording middelen binnen bestuur</i>		3,7	
<i>Schoolbesturen spreken elkaar aan</i>	2,7	3,1	
<i>Intern toezicht controleert besteding middelen en doelrealisatie</i>	3,7*	3,4	
<i>Tevredenheid over gesprek over middelenbesteding binnen bestuur</i>			4,0

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, schoolbesturen en schoolleiders

Tabel 7.2 Doelstelling 6: Er is transparantie en verantwoording over de ondersteuningsmiddelen (vo)

(Sub)indicatoren	Sww's	Schoolbesturen	Schoolleiders
Indicator 1: Transparantie middelen			
<i>Heldere afspraken over doel en inzet middelen swv</i>	4,2	3,9*	
<i>Kaders voor verdeling en inzet middelen duidelijk binnen bestuur</i>			3,7
Indicator 2: Verantwoording middelen			
<i>Heldere afspraken over verantwoording middelen binnen swv</i>	3,7*	3,6*	
<i>Heldere afspraken over verantwoording middelen binnen bestuur</i>		3,8*	
<i>Schoolbesturen spreken elkaar aan</i>	2,9*	3,1*	
<i>Intern toezicht controleert besteding middelen en doelrealisatie</i>	3,7*		
<i>Tevredenheid over gesprek over middelenbesteding binnen bestuur</i>			3,8

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, schoolbesturen en schoolleiders

Tabel 7.3 Doelstelling 6: Er is transparantie en verantwoording over de ondersteuningsmiddelen (sbo)

(Sub)indicatoren	Schoolleiders
Indicator 1: Transparantie middelen	
<i>Kaders voor verdeling en inzet middelen duidelijk binnen bestuur</i>	3,7*
Indicator 2: Verantwoording middelen	
<i>Tevredenheid over gesprek over middelenbesteding binnen bestuur</i>	3,8*

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst schoolleiders

Heldere afspraken over verdeling, doel en inzet middelen

De uitkomsten laten zien dat zowel leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo als schoolbesturen po en vo overwegend vinden dat er heldere afspraken zijn over de verdeling, beoogde doelen en inzet van de middelen voor passend onderwijs binnen het samenwerkingsverband. Schoolbesturen en schoolleiders zijn ook overwegend positief over de duidelijkheid van de afspraken die er binnen het eigen bestuur zijn over de verdeling van de middelen en de relatie tussen de beoogde doelen en de inzet van de middelen voor passend onderwijs. De ondersteuningsplanraad (OPR) heeft volgens leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo en schoolbesturen po en vo redelijk goed zicht op het financieel beleid binnen het samenwerkingsverband (Bijlage B, Tabel B.17 en B.18). Volgens schoolbesturen po heeft de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR) ook redelijk zicht op de inzet van de middelen voor passend onderwijs, maar is er nog enige ruimte voor verbetering (Bijlage B, Tabel B.17).

Afspraken over besteding en verantwoording nageleefd

Ook ten aanzien van de verantwoording vinden leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo en schoolbesturen po en vo dat er binnen het samenwerkingsverband duidelijke afspraken zijn en deze worden over het algemeen behoorlijk nageleefd, zo blijkt uit nadere analyse van de gevraagde items (Bijlage B, Tabel B.17 en B.18). Schoolbesturen po en vo en schoolleiders in bao, vo en sbo vinden overwegend dat er binnen het bestuur duidelijke afspraken zijn over de wijze waarop scholen zich verantwoorden over de inzet van de middelen voor passend onderwijs en ook deze afspraken worden over het algemeen nageleefd (Bijlage B, Tabel B.17, B.18 en B.19). Opvallend is dat zowel leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo als schoolbesturen po en vo aangeven dat het niet vanzelfsprekend is dat schoolbesturen elkaar aanspreken op het naleven van afspraken over middelenbesteding en op resultaten die bereikt zijn met de middelen (Bijlage B, Tabel B.17 en B.18).

Binnen een meerderheid van de samenwerkingsverbanden bevraagt het intern toezichtsorgaan het bestuur van het samenwerkingsverband op de besteding van de middelen en de resultaten die bereikt zijn met de middelen, zo geven leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo aan. In ruim de helft van de samenwerkingsverbanden is er onafhankelijk toezicht op de besteding van de middelen geregeld, maar dit is nog niet overal¹⁴ geregeld (Bijlage B, Tabel B.17 en B.18). Ook is er ruimte voor verbetering als het gaat om het zicht dat de GMR binnen het schoolbestuur po heeft op de middelen die beschikbaar zijn voor passend onderwijs. Het voeren van een dialoog binnen het schoolbestuur met de GMR over de besteding van middelen voor passend onderwijs is niet gangbaar volgens besturen po (Bijlage B, Tabel B.17).

¹⁴ Bij 12 procent van de swv po en 4 procent van de swv vo is helemaal geen onafhankelijk toezicht op besteding van middelen geregeld. Bij resp. 62 procent en 55 procent is dit voldoende/goed geregeld. De overige swv's bevinden zich daartussen. Zie Bijlage B Tabel B.17 en B.18 voor de precieze vraagstelling en beantwoording van dit item.

Gemiddeld genomen zijn schoolleiders redelijk tevreden over de ruimte om binnen hun bestuur het gesprek aan te gaan over de verdeling en inzet van de middelen passend onderwijs en de wijze waarop ze zich hierover moeten verantwoorden (Bijlage B, Tabel B.17, B.18 en B.19). Bij dit laatste (verantwoording over besteding van middelen en bereikte doelen) blijkt dat schoolleiders in het vo en sbo nog enige ruimte voor verbetering zien (Bijlage B, Tabel B.18 en B.19).

Verantwoording op verschillende manieren

Aanvullend is aan de leidinggevenden van samenwerkingsverbanden en schoolbesturen gevraagd op welke wijze verantwoording plaatsvindt. Deze uitkomsten zijn niet opgenomen in bovenstaande tabellen maar in Bijlage C. Vrijwel alle besturen zeggen verantwoording af te leggen aan het samenwerkingsverband over de besteding van middelen voor passend onderwijs. Verantwoording over of de doelen van de ondersteuning ook zijn bereikt, wordt door een meerderheid van de besturen wel gedaan, maar binnen enkele samenwerkingsverbanden is dit niet gebruikelijk. Verantwoording vindt op verschillende manieren plaats. Door leidinggevenden van samenwerkingsverbanden wordt verantwoording via periodieke gesprekken het vaakst genoemd, door schoolbesturen wordt verantwoording via het jaarverslag het vaakst genoemd. Naast het jaarverslag en periodieke gesprekken vindt verantwoording plaats via periodieke evaluaties van besteding van middelen en geleverde ondersteuning en via periodieke rapportages (anders dan jaarverslagen). De verantwoording van scholen over de besteding van de middelen voor passend onderwijs en over de bereikte doelen gebeurt bij een meerderheid van de besturen via het jaarverslag, maar ook door periodieke rapportages (anders dan jaarverslagen) en via periodieke gesprekken.

8 Er is acceptabele administratieve belasting

Leidinggevenden van samenwerkingsverbanden vinden overwegend dat hun procedures eenvoudig en efficiënt zijn ingericht. Intern begeleiders vinden hun taken wat betreft leerlingenzorg erg nuttig, niet erg complex, maar wel tijdrovend. Leraren ervaren de registratie en uitvoering van procedures als belastend.

Om deze doelstelling te monitoren is de volgende indicator opgesteld:

Indicator 1: Bureaucratie

Deze indicator gaat over de balans tussen procedures, dossiervorming, registratie rond ondersteuning en de administratieve lasten. Een acceptabele administratieve belasting houdt in dat het proces van aanvragen en toewijzen van ondersteuning eenvoudig is en efficiënt verloopt. De taken die intern begeleiders en ondersteuningscoördinatoren uitvoeren rond passend onderwijs, zoals het opstellen van ontwikkelingsperspectieven, bijhouden van dossiers en overleg met ouders, overleg met een ondersteuner van het samenwerkingsverband en externen, worden ervaren als nuttig, weinig tijdrovend en niet te ingewikkeld. Leraren ervaren de administratie/registratie en uitvoering van procedures voor leerlingen met ondersteuningsbehoeften als niet te ingewikkeld en als weinig tijdrovend.

Onderstaande tabellen geven de uitkomsten weer van leidinggevenden van samenwerkingsverbanden, intern begeleiders en leraren in het basisonderwijs, mentoren in het voortgezet onderwijs en groepsmentoren in het (speciaal) basisonderwijs.¹⁵

¹⁵ Er hebben te weinig ondersteuningscoördinatoren uit het voortgezet onderwijs en intern begeleiders uit het speciaal basisonderwijs aan het onderzoek deelgenomen om met voldoende zekerheid hun ervaringen op deze aspecten weer te kunnen geven.

Tabel 8.1 Doelstelling 7: Er is acceptabele administratieve belasting (bao)

(Sub)indicatoren	Swv's	Ib'ers	Leraren
Indicator 1: Bureaucratie			
<i>Procedures efficiënt en eenvoudig</i>	4,1		
<i>Procedures nut</i>		4,0	
<i>Procedures tijdrovend¹⁶</i>		2,6*	
<i>Procedures complex</i>		3,6*	
<i>Procedures belastend</i>			2,6

De werkelijke schaalscore kan tot 0,25 punt hoger of lager liggen dan de genoemde waarde (bij 95 procent betrouwbaarheid); bij sommige schalen* is de mogelijke afwijking groter (max. 0,5 punt).

Bron: Vragenlijst swv's, ib'ers en leraren

Tabel 8.2 Doelstelling 7: Er is acceptabele administratieve belasting (vo)

(Sub)indicatoren	Swv's	Mentoren
Indicator 1: Bureaucratie		
<i>Procedures efficiënt en eenvoudig</i>	4,0	
<i>Procedures belastend</i>		2,7

Bron: Vragenlijst swv's en mentoren

Tabel 8.3 Doelstelling 7: Er is acceptabele administratieve belasting (sbo)

(Sub)indicatoren	Groepsmentoren
Indicator 1: Bureaucratie	
<i>Procedures belastend</i>	2,5

Bron: Vragenlijst groepsmentoren

Terugdringen bureaucratie vraagt nog aandacht

Leidinggevenden van samenwerkingsverbanden po en vo vinden overwegend dat hun procedures eenvoudig en efficiënt zijn ingericht. De administratieve lasten voor scholen zijn volgens de leidinggevenden over het algemeen beperkt. Zo zijn de eisen wat betreft het aanleveren van documentatie voor scholen eenvoudig en is de belasting wat betreft dossiervorming en registratie voor scholen redelijk beperkt. Ook zorgen samenwerkingsverbanden ervoor dat scholen geen dubbel werk hoeven te doen (Bijlage B, Tabel B.20 en B.21).

Intern begeleiders in het bao vinden de meeste taken rond passend onderwijs erg nuttig en niet erg complex. Zij vinden de taken echter wel tijdrovend. Een nadere analyse van de schaalscore leert dat overleg met ouders van leerlingen met een ondersteuningsbehoefte, contacten met andere scholen over leerlingen die ondersteuning (moeten) krijgen (bijvoorbeeld bij schoolwisseling of verwijzing, overdracht van gegevens), overleg met externen (bijvoorbeeld een bovenschools ondersteuningsteam) en consultants van het samenwerkingsverband als het meest nuttig en het minst complex wordt ervaren. Het opstellen van een schoolondersteuningsprofiel en

¹⁶ Bij de indicatoren procedures tijdrovend, complex en belastend betekent een lage score dat procedures als erg tijdrovend, complex en belastend worden ervaren.

verslaglegging van ingezette ondersteuning in verband met de verantwoording van middelen voor passend onderwijs vinden zij het minst nuttig en deze taken worden over het algemeen als complex ervaren (Bijlage B, Tabel B.20).

Uit Tabel B.20 blijkt ook dat intern begeleiders alle voorgelegde items over procedures en taken rond passend onderwijs tijdrovend vinden. Het meest tijdrovend vinden intern begeleiders het aanvragen van toelaatbaarheidsverklaringen, de verslaglegging van ingezette ondersteuning voor de verantwoording van de middelen voor passend onderwijs en het opstellen van een schoolondersteuningsprofiel (Bijlage B, Tabel B.20). Ook andere taken zoals het opstellen van ontwikkelingsperspectieven (of leraren daarbij begeleiden) en het bijhouden van dossiers over leerlingen die ondersteuning krijgen in verband met externe eisen, kosten hen over het algemeen veel tijd (Bijlage B, Tabel B.20).

Leraren in zowel basisonderwijs als secundair basisonderwijs ervaren de registratie en uitvoering van procedures voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften als belastend. Inzoomend op onderliggende items blijkt dat ze ervaren dat de registratie en uitvoering van deze procedures hen behoorlijk wat tijd kost en veel papierwerk vragen. Ook blijkt dat leraren dergelijke taken veelal in hun vrije tijd doen, maar dat het alsnog ten koste gaat van hun andere taken. Ze vinden de registratie en procedures niet erg ingewikkeld, maar zeker ook niet eenvoudig (Bijlage B, Tabel B.20, B.21 en B.22).

Bijlage A Verantwoording

Van doelstellingen, via indicatoren naar vragen

In de Beleidsnota Evaluatie en verbeteraanpak passend onderwijs (ministerie van OCW, 2020) zijn 7 (aangescherpte) *doelstellingen* voor passend onderwijs geformuleerd:

1. De ondersteuningsbehoefte is leidend;
2. De leerling wordt gehoord;
3. De leraar wordt ondersteund en toegerust;
4. De ouder is gelijkwaardig partner;
5. Er is een dekkend netwerk van voorzieningen in elke regio;
6. Er is transparantie en verantwoording over ondersteuningsmiddelen;
7. Er is een acceptabele administratieve belasting.

Deze zeven doelstellingen zijn door de onderzoekers omgezet in een monitor met 14 vragenlijsten (voor elke actor één), met in totaal circa 120 schaaltes, samengesteld vanuit meerdere deelvragen (items) en meer dan 50 feitelijke vragen. Figuur A.1 vat dit samen. Daaronder volgt een nadere toelichting, ook over het proces.

Figuur A.1 Van doelstellingen, via indicatoren naar vragen

Elke doelstelling bestaat uit een beperkt aantal *indicatoren* die de doelstelling dekken. Een indicator is een samenvattend concept van de belangrijkste aspecten die onder een doelstelling vallen. De indicatoren zijn op hun beurt leidend voor het formuleren van vragen waarmee de beleving, ervaring of perceptie van respondenten gemeten wordt (bijvoorbeeld de mate waarin leraren zich ondersteund voelen door andere professionals om extra ondersteuning te kunnen bieden) en voor de vragen die iets feitelijks meten (bijv. de aanwezigheid van een onafhankelijk ouder- en jeugdsteunpunt binnen het samenwerkingsverband).

Met behulp van een factor- en betrouwbaarheidsanalyse zijn schaaltes gemaakt. Daarbij worden meerdere deelvragen (items) gegroepeerd die als indicatoren van eenzelfde factor kunnen worden beschouwd. Deze items

zijn zo gekozen dat de betrouwbaarheidscoëfficiënt, Cronbachs alpha, voldoende hoog is.¹⁷ Items die de betrouwbaarheid verlaagden zijn verwijderd. Een schaal score is de gemiddelde score over de onderliggende items. Bij het berekenen van deze score zijn de antwoordmogelijkheden 'n.v.t.' of 'weet niet', 'geen zicht op' en 'doe dit niet' buiten beschouwing gelaten en de negatief geformuleerde stellingen wat betreft antwoordverdeling omgedraaid.

Sessies met Impulsleden

Indicatoren zijn gebaseerd op de tekst in de eerdergenoemde beleidsnota van OCW en voorgelegd aan Impulsleden in 'indicatorensessies' om de monitor goed aan te laten sluiten bij het onderwijsveld. Aspecten uit de beleidsnota die niet meetbaar zijn, veel risico op sociaalwenselijke antwoorden met zich meebrengen, eigenlijk niet bij de betreffende doelstelling horen of niet concreet kunnen worden gemaakt, waren niet geschikt om in de monitor op te nemen omdat de resultaten in dat geval onvoldoende bruikbaar zouden zijn. De vragenlijsten zijn ten slotte voorgelegd aan verschillende Impulsleden.

Verschillen actoren, dus meerdere steekproeven

Bij passend onderwijs zijn veel verschillende actoren betrokken. Om de voortgang op de doelstellingen van passend onderwijs in kaart te brengen, dienen deze allemaal te worden benaderd voor een compleet en representatief beeld. Ze hebben immers elk een eigen perspectief van waaruit zij passend onderwijs beleven. In de doelstellingenmonitor worden daarom (steekproeven van) elk van de volgende doelgroepen bevestigd:

- samenwerkingsverbanden passend onderwijs;
- gemeenten (beleidsmedewerkers onderwijs/zorg, leerplichtambtenaren);
- schoolbestuurders;
- schoolleiders;
- leraren/mentoren;
- intern begeleiders/ondersteuningscoördinatoren;
- personeel met een rol in het bieden van onderwijssteuning (bijvoorbeeld begeleiders of consultants passend onderwijs) in dienst van het samenwerkingsverband;
- leerlingen met ondersteuningsbehoefte (inclusief thuiszitters); en
- hun ouders.

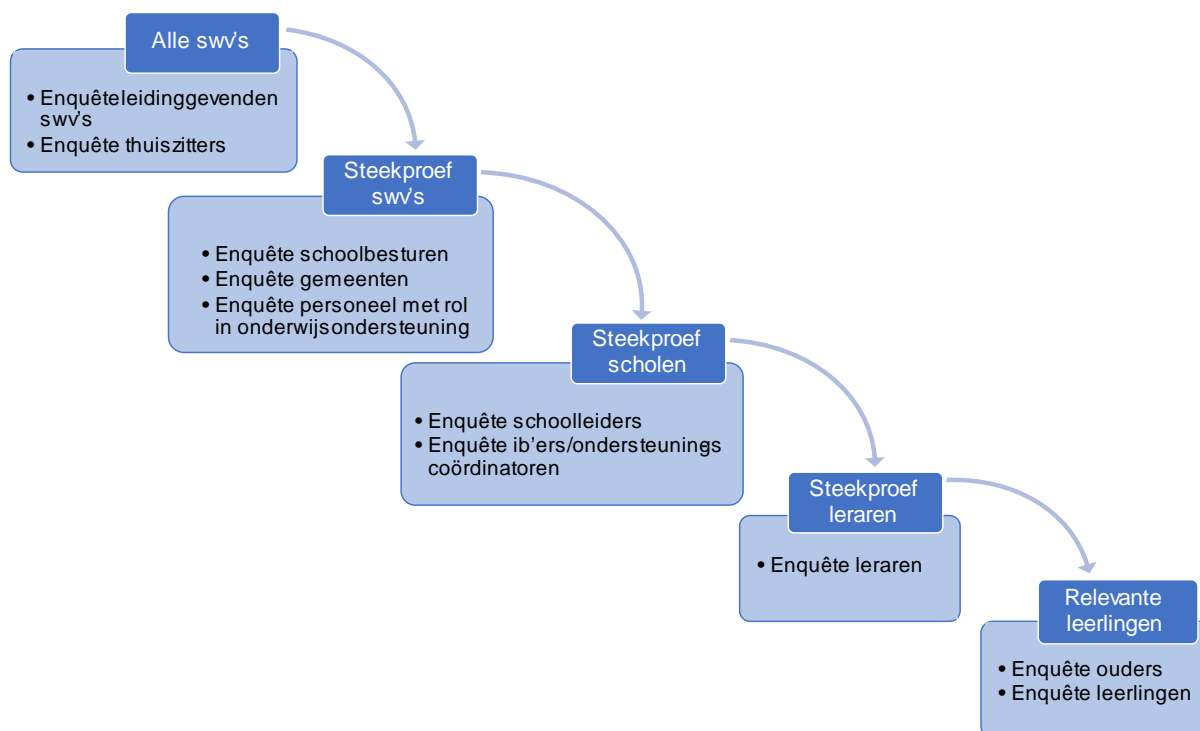
Getrapte steekproef om bevestigingslast te beperken

Bij het benaderen van de actoren is de balans bewaakt tussen voldoende respons enerzijds, zodat de representativiteit wordt geborgd en op subgroepniveau (sector) uitspraken kunnen worden gedaan, en het zoveel mogelijk beperken van de bevestigingslast anderzijds. De onderzoekers hebben gebruikgemaakt van een getrapte steekproef, waarin een belangrijke rol was weggelegd voor de samenwerkingsverbanden. Daarbij zijn mechanismen ingebouwd om grip en zicht te houden op de medewerking van de verschillende actoren, ook om gerichte reminders te sturen bij onvoldoende respons.¹⁸ Uiteraard hebben de onderzoekers daarbij voldaan aan de AVG. Figuur A.2 geeft de steekproefopbouw schematisch weer. Daaronder wordt in meer detail beschreven hoe dit in zijn werk ging.

¹⁷ Cronbachs alpha is een score tussen 0 en 1. Een hogere waarde wijst op een hogere betrouwbaarheid van de schaal. Als vuistregel geldt dat waarden vanaf .70 voldoende zijn en vanaf .80 goed.

¹⁸ Respondenten die door de onderzoekers zelf zijn benaderd, kregen unieke inlogcodes mee. Respondenten die 'lager op de trap' zitten, konden via unieke 'schoolcodes' achterhaald worden.

Figuur A.2 Steekproefopbouw

Steekproeven via samenwerkingsverbanden

Onder alle *samenwerkingsverbanden* (po en vo) is een enquête uitgezet om hun beleving aangaande de voortgang op de doelstellingen te peilen. Verder is er gebruikgemaakt van de unieke positie van samenwerkingsverbanden als knooppunten van de organisatie van passend onderwijs. Via hen zijn verschillende actoren benaderd: de schoolbestuurders, de scholen, personeel met een rol in de onderwijsondersteuning, ib'ers/ondersteuningscoördinatoren, de gemeenten en de thuiszitters. *Thuiszitters* (en hun ouders) vormen een moeilijk te bereiken doelgroep en de onderzoekers hebben geprobeerd hen via alle samenwerkingsverbanden te benaderen. Van een deel van de samenwerkingsverbanden (17 in het po en 20 in het vo) is een panel opgebouwd, zodat overige actoren via hen bevestigd konden worden. Hiervoor zijn alle samenwerkingsverbanden telefonisch benaderd.

Representatief beeld

We streefden naar een panel, waarbij de verdeling over kenmerken als grootte en regio het landelijke beeld weerspiegelt. Waar er sprake is van vertekening, bijvoorbeeld doordat iets meer grote samenwerkingsverbanden deelnemen, of scholen in Zuid-Nederland relatief vaak deelnemen, corrigeren we door middel van weging. We tellen de antwoorden van de ondervertegenwoordigde groep dan iets zwaarder mee in het berekenen van het totaal. Zo kunnen we alsnog een representatief beeld geven van Nederland als geheel. Uiteraard kunnen we alleen corrigeren voor dingen die we weten en niet voor datgene waarvan de werkelijke verdeling in Nederland onbekend is (zoals tevredenheid over administratieve lasten). Het zou dus kunnen dat we met het onderzoek meer inzicht krijgen in de standpunten van mensen die erg tevreden zijn, of juist erg ontevreden zijn. Omdat we met het onderzoek meer geïnteresseerd zijn in de ontwikkeling (bijv. verandering in tevredenheid) dan in de feitelijke situatie op een moment is een consequente vertekening minder problematisch dan in andere onderzoeken. Desondanks proberen we met het onderzoek op alle vlakken een representatieve groep te

bereiken, onder meer door het wegnemen van drempels voor deelname en het benadrukken van het belang ervan.

Bij de samenwerkingsverbanden die deelnemen aan het panel zijn enquêtes gestuurd naar alle *schoolbesturen, gemeenten en personeel met een rol in de onderwijsondersteuning* die onder dat samenwerkingsverband vallen. Wat betreft de gemeenten hebben de onderzoekers het samenwerkingsverband laten kiezen of alle bijbehorende gemeenten benaderd worden of alleen de kerngemeenten (De leerplichtambtenaren zijn via hun landelijke vereniging Ingrado benaderd. Deze bevraging vond dus landelijk plaats en niet alleen binnen de gemeenten die tot het panel behoren).

Uit de schoolvestigingen die tot een samenwerkingsverband in de steekproef behoren, is een aselechte keuze gemaakt van een derde van de vestigingen in het po en (vanwege het geringere aantal) de helft van de vestigingen. Bij de geselecteerde scholen is gevraagd of de onderzoekers een enquête mochten uitzetten onder de *schoolleider* en een selectie van leraren, leerlingen en ouders. Daarnaast is een enquête uitgezet onder de *intern begeleiders (po)* en *ondersteuningscoördinatoren (vo)* van deze scholen.

Het was aan de scholen om te bepalen welke *leraren* de enquête voorgelegd kregen. Alle leraren was niet per se nodig voor een goed beeld en dus een overbodige belasting. Wel gaven de onderzoekers een aantal randvoorwaarden mee. In het po werd per vestiging één leraar per bouw/leeftijdsgroep (groep 1/2, groep 3/4, groep 5/6, groep 7/8) bevraged. In het vo werd in iedere vestiging per onderwijsniveau om één mentor per leerjaar gevraagd.

Aan deze leraren en mentoren is niet alleen gevraagd om zelf een enquête in te vullen, maar ook om een enquête te sturen naar (1) de *leerlingen* die tot de doelgroep van passend onderwijs behoren en (2) de *ouders* van deze leerlingen. De scholen werden hierbij voorzien van een (eenvoudige) hulpdefinitie¹⁹ zodat zij gemakkelijk konden bepalen welke leerlingen zij tot deze groep konden rekenen. Bij leerlingen met een ondersteuningsbehoefte die in groep 6 of lager zitten, zijn alleen de ouders gevraagd om de enquête in te vullen. Alle enquêtes zijn online afgenomen.

De vervolgmetingen zullen op dezelfde manier plaatsvinden, waarbij een enquête wordt gehouden onder alle samenwerkingsverbanden en via het panel in een getrapte steekproef contact wordt gelegd met de verschillende actoren.

Respons

Tabel A.1 toont de respons per actor en onderwijstype. Van bijna alle vragenlijsten die zijn uitgezet, konden de gegevens worden gebruikt. Er hebben te weinig leerlingen en ouders van thuiszitters deelgenomen aan het onderzoek om met voldoende zekerheid hun ervaringen op de aspecten die onder een doelstelling vallen, weer te geven. Daarnaast konden er uitsplitsingen worden gemaakt naar de onderwijstypen bas, sbo en vo. Voor het (v)so was de respons te laag om een uitsplitsing te kunnen maken naar dit onderwijstype.

¹⁹ Kinderen die extra ondersteuning nodig hebben in uw groep/mentorklas, zijn kinderen die een beperking hebben, en/of speciale aandacht/hulp nodig hebben, en/of voor wie een plan van aanpak/ontwikkelingsperspectief is gemaakt.

Tabel A.1 Respons

Actor	po	vo	bao	sbo	vo	Totaal
Samenwerkingsverbanden	42	46				88
Ondersteuners	40	44				84
Schoolbesturen	68	28				96
Beleidsambtenaren						65
Leerplichtambtenaren						154
Schoolleiders			70	29	55	154
Ib'ers/oco's			119	74	121	314
Leraren/mentoren			70	24	45	139
Ouders			130	232	55	417

“De wetenschap dat het goed is,”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven, Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen, SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam, Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden, We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek,

SEO-rapport 2023-20

ISBN 978-90-5220-263-1

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence, SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data,

Copyright © 2023 SEO Amsterdam,

Alle rechten voorbehouden, Het is geoorloofd gegevens uit dit magazine te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld, Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s), Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl,

Roetersstraat 29
1018 WB Amsterdam

+31 20 399 1255
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl